

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 67 lõike 2 alusel.

1. jaanuaril 2014 algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2014–2020, mille raames saab Eesti osa EL-i maaelu arengu toetuste eelarvest. Maaelu arengu toetuste andmist reguleerib perioodil 2014–2020 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548). Antud määruse artikli 6 kohaselt tuleb liikmesriikidel EL-i maaelu arengu toetuste saamiseks koostada maaelu arengu programm, milleks Eesti puhul on „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*), mis on kiidetud heaks Euroopa Komisjoni otsusega. Käesolev määrus on vajalik arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liigi „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus” rakendamiseks. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse, nagu ka teiste põllumajanduslike keskkonnatoetuste õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikkel 28.

Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi on igaüks kohustatud säästma elu- ja looduskeskkonda ning hoiduma sellele kahju tekitamast. Eesti säästva arengu seaduse kohaselt kitsendatakse omandi käsutamise ja ettevõtlusega tegelemise vabadust, lähtudes vajadusest kaitsta loodust kui inimkonna ühisvara ja rahvuslikku rikkust. Eelnevalt tulenevalt on keskkonnavalaste riiklike õigusaktidega kehtestatud põllumajandustootmisele mitmeid piiranguid, mis aitavad ära hoida põllumajandustootmisega kaasnevat keskkonnareostust ja elurikkuse vähenemist. Samas ei taga need piirangud veel head mulla- ja veekvaliteeti ning liikide, ökosüsteemide ja maastike mitmekesisuse säilimist. Täiendavate piirangute kehtestamine võib aga märkimisväärselt mõjutada põllumajandustootjate konkurentsivõimet. Seetõttu on Eestis alates 2001. aastast makstud põllumajandustootjatele, kes on nõus võtma endale täiendavate piirangute täitmise kohustuse, põllumajanduslike keskkonnatoetusi, millega hüvitatakse täiendavate keskkonnapiirangutega kaasnevad saamata jäänud tulu ja lisakulud.

ELga liitumise eelselt rakendati keskkonnasõbraliku põllumajanduse meetmeid üksikutel aladel ja 2004. aastast üleriigiliselt. Toetuste andmise perioodid on seotud ELi eelarveperioodidega. Perioodi 2004–2006 keskkonnasõbraliku tootmise toetuse taotleja pidi koostama kogu ettevõtte kohta keskkonnasõbraliku tootmise plaani, mis koosnes väetus- ja viljavaheldusplaanist. Lisaks pidi taotleja korraldama mullaproovid, karjatama põllumajandusloomi suveperioodil ja osalema keskkonnasõbraliku tootmise koolitustel. Keskkonnasõbraliku tootmise toetus asendus perioodil 2007–2013 keskkonnasõbraliku majandamise toetusega, mille nõuded olid täiustatumad. Perioodi 2007–2013 keskkonnasõbraliku majandamise toetus jagunes kaheks: valida võis põhitegevuse või põhi- ja lisategevuse elluviimise. Põhitegevuse nõuded olid järgmised: väetusplaani ja viljavaheldus-

või külvikorraplaani koostamine ning järgimine, mulla- ja sõnnikuproovide analüüsid, vähemalt 30 protsendi toetusõigusliku maa jätmise talvise taimkatte alla, sertifitseeritud seemne kasutamine külvisena vähemalt 15 protsendil toetusõiguslikul maal, suurema kui 20-hektarilise toetusõigusliku maa ja avalikult kasutatava tee vahele 2–5 meetri laiuse rohumaariba või muu maastikuelemendi rajamine või jätmise, pärandkultuuriobjektide rikkumise ja hävitamise keeld. Põhi- ja lisategevuse nõuete täitmiseks tuli lisaks põhitegevuse nõuetele kasvatada liblikõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure (edaspidi *liblikõielised*) vähemalt 15 protsendil toetusõiguslikul maal, kasutada ei tohtinud taimekasvuregulaatoreid (va taliviljadel), maad ei tohtinud hoida mustkesas ning glüfosaati ei võinud kasutada põllu-, rühvel- ja köögiviljakultuuri tärkamisest kuni saagi koristamiseni ning haljasväetiseks kasutataval rohumaal.

Põllumajandusuuringute Keskuse (edaspidi *PMK*) koostatud aruande „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 2. telje püsihindamisaruanne 2013. aasta kohta“ kohaselt on keskkonnasõbraliku tootmise ja keskkonnasõbraliku majandamise meetmete rakendamine põllumajanduskeskkonnale üldiselt positiivselt mõjunud. Eesti keskkonnastrateegia 2030 kohaselt tuleks ressursse kasutada efektiivselt, kasutades selleks loodussõbralikke tehnoloogiaid. Hoolitseda tuleks loodusmaastike ja elustiku liikide elupaikade säilimise eest. Loodushoiuga tuleks tegeleda kogu riigi territooriumil. Eelnevast tulenevalt tuleb ka uuel EL eelarveperioodil jätkata üleriigiliselt tavapärasemast keskkonnasõbralikumate tootmisviiside viljelemise toetamist.

Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse eesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralike majandamisviiside kasutuselevõttu ja jätkuvat kasutamist põllumajanduses, et kaitsta mulda ja vett ning parandada nende seisundit, samuti suurendada elurikkust ja maastikulist mitmekesisust ning tõsta põllumajandustootjate keskkonnateadlikkust. Keskkonnasõbraliku majandamise toetusel on oma roll ka arengukava üldisemate eesmärkide saavutamisel: toetusega hõlmatud hektarid panustavad kõigis kolmes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 5 punktis 4 toodud sihtvaldkonnas (4A – elurikkuse ennistamine, säilitamine ja parandamine, sealhulgas Natura 2000 aladel ja looduslikust või muust eripärast tingitud piirangutega aladel, ning suure loodusliku väärtusega põllumajanduse ja Euroopa maastike seisundi ennistamine, säilitamine ja parandamine, 4B – veemajanduse, sealhulgas väetiste ja pestitsiidide kasutamise parandamine, 4C – mullaerosiooni tõkestamine ja mulla majandamise parandamine), samuti punkti 5 alapunktis d nimetatud sihtvaldkonnas (5D – põllumajanduse põhjustatud kasvuhoonegaaside ja ammoniaagi heitkoguse vähendamine) ja alapunktis e nimetatud sihtvaldkonnas (5E – põllumajanduses ja metsanduses CO₂ säilitamise ja sidumise edendamine) põllumajandusmaa kohta seatud eesmärkide saavutamisele.

Toetusega on kavas hõlmata 475 000 hektarit põllumaad. Eeldatav toetuse taotlejate arv on 2000. Taotlusi toetusskeemiga liitumiseks on kavas vastu võtta 2015. ja 2016. aastal, ent kui toetusele seatud pindalaline eesmärk saab juba 2015. aastal täidetud ning sellest tulenevalt eelarve broneeritud, siis 2016. aastal tõenäoliselt taotlusi uute kohustuste võtmiseks vastu ei võeta. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 66 kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega igal aastal nende arengukava meetmete, alameetmete ja tegevuse liikide loetelu, mille raames on eelarveaastal võimalik maaelu arengu toetust taotleda. Mitmeaastaste kohustustega toetuste puhul märgitakse lisaks, kas eelarveaastal on võimalik toetusskeemiga liituda või juba olemasoleva kohustusega taotlejatel kohustust suurendada. Kui toetuse andmist ei ole eelarveaastal määrusega kehtestatud, siis toetuse taotlemise õigust ei teki.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialisti asendaja Reelika Päädam (625 6267, reelika.paadam@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Geir Veski (625 6516, geir.veski@agri.ee) ning eelnõu toimetas keeleliselt sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 8 peatükist ja 29 paragrahvist.

1. peatükk ÜLDSÄTTED

Eelnõu § 1 sätestab, et määrusega kehtestatakse arengukava meetme 10 “Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede“ tegevuse liigi “Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“ raames antava toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ning kord. Toetuse andmise tingimused ning kord hõlmab sätteid toetatavate tegevuste, toetuse ühikumäära, taotleja ja maa toetusõiguslikkuse nõuete, nõuetele vastavuse, baasnõuete, toetatavate nõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, kohustuse üleandmise, ülevõtmise, suurendamise, vähendamise, asendamise, toetuse taotlemise (sh taotlusele esitatavate nõuete ja taotluse esitamise tähtaja), taotleja, taotluse ja toetatavate tegevuste kontrollimise, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise ja toetuse maksmise kohta.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetatavad tegevused.

Toetust antakse keskkonnasõbraliku majandamise tegevuste elluviimise eest eelnõus sätestatud ajavahemikul toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse (edaspidi *kohustus*). Kohustus algab esimesel kohustuseaastal taotluses näidatud või taotluse kontrollimisel kindlaks tehtud toetusõiguslikul maal ja selle pindalal. Kui kontrollimisel tehakse kindlaks, et toetusõigusliku maa pindala on suurem kui selle maa pindala, mille kohta toetust taotletakse, loetakse kohustuse aluseks maaks maa ning selle pindalaks pindala, mille kohta toetust taotletakse. Kui kontrolli käigus selgub, et tegelik toetusõigusliku maa pindala on väiksem kui taotluses näidatud, rakendatakse komisjoni delegeeritud määruse (EL) 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemidega seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), artiklit 19. Kohustuse aluseid maatükke ei tohi kohustuseperioodi jooksul kohustuse all mitteolevate maatükkidega vahetada. Arengukava kohaselt saab kohustust suurendada kuni 20 protsenti taotleja esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Ühel taotlejal saab sama toetuse raames olla vaid üks kohustus.

Keskkonnasõbraliku majandamise tegevusteks on põhitegevus, täiendav veekaitse lisategevus, mesilaste korjealade rajamise lisategevus ja põllulindude soodustamise lisategevus. Keskkonnasõbraliku majandamise kohustuse raames tuleb täita keskkonnasõbraliku majandamise põhitegevuse nõudeid järjepidevalt viiel järjestikusel kalendriaastal. Lisaks

põhitegevusele võib vabatahtlikul valida keskkonnasõbraliku majandamise lisategevuste elluviimise. Täiendava veekaitse lisategevuse ja mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest võib toetust taotleda üksnes siis, kui neid viiakse ellu koos keskkonnasõbraliku majandamise põhitegevusega. Täiendavat veekaitse lisategevust ja mesilaste korjealade rajamise lisategevust tuleb ellu viia järjepidevalt ühe kalendriaasta pikkusel ajavahemikul. Nende lisategevuste eest võib toetust taotleda üksnes kohustuse aluse maa kohta, millel viiakse ellu põhitegevust, seega majandatakse ka üheaastaste lisategevuste puhul maad keskkonnasõbralikult vähemalt viiel järjestikusel kalendriaastal. Seega toimub ka kohustuse suurendamine, vähendamine, asendamine, üleandmine ja ülevõtmine üksnes kohustuse aluse maa osas, millel viiakse ellu põhitegevust. Täiendava veekaitse lisategevuse ja mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest võib toetust taotleda iga-aastaselt või harvemini, esitades asjakohased andmed toetuse taotlusega.

Üks kalendriaasta loetakse üheks kohustuseaastaks ja viis järjestikkust kalendriaastat moodustavad kokku kohustuseperioodi. Kohustuse võtmise aastal algab esimene kohustuseaasta tagasiulatuvalt 1. jaanuarist. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlejad peavad järgima nõuetele vastavuse nõudeid, mida kontrollitakse samuti kalendriaasta kohta ja nõuete rikkumisel vähendatakse kalendriaastal makstavat toetust. Seega on ühtseks toetuse menetlemiseks põhjendatud rakendada kohustuseaastana kalendriaastat. Lisategevuste elluviimisel toimub kohustuseaastate loendamine põhitegevuse kohustuseaastate järgi. Näiteks, kui toetust taotletakse 2015. aastal ja kahel esimesel aastal (2015 ja 2016) viiakse ellu vaid põhitegevust ning 2017. aastal taotletakse toetust lisategevuste eest, siis loetakse, et lisategevused viiakse ellu kolmandal kohustuseaastal.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 lõike 5 kohaselt võetakse keskkonnakohustus viieks kuni seitsmeks aastaks. Kuna alates 2004. aastast on põllumajanduslike keskkonnatoetuste kohustuse kestuseks olnud viis järjestikkust aastat, siis ei ole ka antud toetuse puhul olnud põhjust kohustuseperioodi kestuse muutmiseks. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse eelarve võimaldab 2015. aastal võetud viieaastasi kohustusi taotleja soovi korral pikendada ühe kalendriaasta võrra kuni 2020. aastani. Kohustuse pikendamisel pärast viit kohustuseaastat, loetakse lisanduvad kohustuseaastad kohustuseperioodi hulka.

Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotleja võib ellu viia ka põllulindude soodustamise lisategevust, mis seisneb püsirohumaade niitmata jätmises üle aasta. Rohumaade niitmata jätmise soodustab bioloogilist mitmekesisust, sealhulgas pakuvad sellised alad lindudele pesitsemis- ja toitumispaiku. Linnud toituvad kahjurputukatest, limustest ja umbrohuseemnetest, mis vähendab vajadust taimekaitsevahendite kasutamise järele. Eestis on 122 linnuliiki, kes ajaliselt suuremal või vähemal määral on seotud põllumajandusmaaga. Erinevatel linnuliikidel on erinevad nõudlused põllukultuuride osas. Näiteks looduskaitseaduse § 10 lõike 4 alusel III kaitsekategooriasse kuuluv rukkirääk eelistab pesitseda kõrge taimestikuga aladel. Seega valib see liik pesitsemiseks rohumaid. Kõrge taimestiku olemasolu on rukkiräägule oluline ka pesitsusperioodi lõpul juulis ja augustis, mil veel lennuvõimetud pojad ja sulgivad vanalinnud vajavad kaitset röövlomade eest. Väikekonnakotkas, kes looduskaitseaduse § 10 lõike 3 alusel kuulub I kaitsekategooriasse, jahib saaki enamasti väheintensiivselt majandatavatel rohumadel. Ka tavalisemad põllulinnud nagu põldlõoke ja kadakatäks eelistavad elupaikadena rohumaid.

Euroopas on põllulindude arvukus perioodil 1980–2012 Euroopa Linnuloenduste Komitee andmetel langenud 54 protsenti. Põllulindude indeks, mis arvestab Eestis 12 enamlevinud

põllulinnu liigi isendite arvu muutumist ajas on ka Eestis ajavahemikul 1983–2012 üldise trendina langenud. PMK koostatud „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 2. telje püsihindamisaruanne 2013. aasta kohta” aruande andmetel on põllulindude arvukus, mitmekesisus ja pesitsevate paaride arv olnud perioodil 2010–2013 keskkonnasõbraliku majandamise toetust taotlenud seireettevõtetes stabiilne. Samas on linnunäitajad olnud keskkonnasõbraliku majandamise toetust taotlenud seireettevõtetes madalamad kui maheettevõtetes. Põllulindude arvukuse ja liigilise mitmekesisuse suurendamise üheks võimaluseks on majandada rohumaid ekstensiivselt või jätta need teatud perioodiks niitmata.

Taotleja võib jätta alates teisest kohustuseaastast oma kasutuses oleva püsirohumaa põllulindude soodustamiseks üle aasta niitmata, hekseldamata või muul moel hooldamata hektarite ulatuses, mis on väiksem või võrdne kohustuseaasta toetusõigusliku maa pindalaga. Püsirohumaa tuleb jätta hooldamata kogu põllu pindala ulatuses. Kohustuseperioodi jooksul võib püsirohumaa jätta hooldamata nii ühel kui ka mitmel kohustuseaastal, kuid püsirohumaad ei tohi jätta hooldamata kahel järjestikusel aastal. Püsirohumaa hooldamata jätmisele järgneval aastal tuleb see püsirohumaa põld vähemalt üks kord enne 10. augustit hooldada. Püsirohumaa andmed peavad olema kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, mida saab teha ka samaaegselt toetuse taotluse esitamisega.

Põllulindude soodustamise tegevust viiakse ellu püsirohumaal, mille kohta keskkonnasõbraliku majandamise toetust taotleda ei saa, seega ei arvestata seda maad ka kohustuse aluse maa hulka. Samas võib eelnõus sätestatud tingimuste täitmisel selle püsirohumaa kohta taotleda maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” alusel antavaid toetusi.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetuse ühikumäärad.

Lõikes 1 on toodud toetuse ühikumäärad, mis on ühe hektari maa kohta põhitegevuse elluviimise eest 50 eurot kalendriaastas, täiendava veekaitse lisategevuse elluviimise eest 2 eurot kalendriaastas ja mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest 100 eurot kalendriaastas. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 kohaselt võib toetusega hüvitada määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/200, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), VI jaotise I peatükis kehtestatud asjakohaste kohustuslike nõuetega, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 4 lõike 1 punkti c teises ja kolmandas taandes sätestatud asjakohaste kriteeriumite ja minimaalsete tegevustega, asjakohaste väetiste ja taimekaitsevahendite kasutuse miinimumnõuetega ning muude asjakohaste siseriikliku õigusega kehtestatud kohustuslike nõuetega võrreldes täiendavate keskkonnanõuete täitmisest tulenev saamata jäänud tulu ja lisakulud. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse, nagu ka teistes arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liikide raames antavates toetuste puhul, on sellisteks asjakohasteks nõueteks, mille eest toetust ei maksta, baasnõuded ja nõuetele vastavuse nõuded.

Toetust antakse aasta kaupa ning toetusega hüvitatakse toetusesaajale võetud kohustustest tingitud lisakulu ning saamata jäänud tulu osaliselt. Toetuse ühikumäära väljatöötamisel arvesse võetud lisakulud ja saamata jäänud tulu on esitatud arengukava peatükis 8.2.8.3.1. Toetussummade arvutamisel on välistatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artiklis 43 osutatud kliimat ja keskkonda säästvate tavade (nn. rohestamine) topeletrahastamine. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 30 kohaselt ei ole lubatud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavaid kulusid katta EL eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga.

Lõigetes 2 ja 3 on toodud sätted juhuks, kui kohustuseaastal esitatud nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab tegevuse liigile eelarveaastaks määratud summat. Toetuse olemusest tulenevalt ei ole selle toetuse puhul kõigi nõuetekohaste taotluste täies mahus rahuldamiseks eelarve mittejätkumise korral tavapärase eelistuskriteeriumite rakendamine põhjendatud, mistõttu on üheks alternatiiviks hektaripõhise ühikumäära vähendamise mehhanism, mille kohaselt kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatud ühikumääraga. Seetõttu vähendab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) lõike 2 kohaselt sellisel juhul toetuse ühikumäära ulatuses, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral. Lõike 3 kohaselt on *PRIA* õigus vähendada üht, mitut või kõiki lõikes 1 nimetatud ühikumäärasid. Õiguslik alus toetuse ühikumäära vähendamiseks tuleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 79 lõikest 3. Kui taotleja ei ole toetuse ühikumäära vähendamise nõus, võib ta esimesel kohustuseaastal määratavast toetusest loobuda ja sellisel juhul ei alga viieaastane kohustuseperiood.

2. peatükk TOETUSÕIGUSLIKKUSE NÕUDED

Eelnõu §-dega 4 ja 5 sätestatakse toetusõiguslikkuse nõuded, mis antud toetuse puhul jagunevad toetusõiguslikkuse nõueteks taotlejale ja toetusõiguslikkuse nõueteks maa kohta.

Toetusõiguslikkuse nõuete eesmärk on tagada toetuse eesmärkide parem täitmine ning välistada toetuse mittesihipärane maksmine ja asjatu administratiivkoormus. Neid nõudeid peab täitma kogu kohustuseperioodi jooksul. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 79 lõike 4 järgi jäetakse toetuse taotlus rahuldamata, kui taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta vähemalt ühele toetuse andmise nõudele, mis on esitatud taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele, kui EL õigusaktidest ei tulene teisiti. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõike 1 kohaselt taotletud toetust ei maksta või see tühistatakse täielikult, kui toetusõiguslikkuse nõudeid ei täideta.

Paragrahvides 4 ja 5 sätestatud toetusõiguslikkuse nõuded kohalduvad taotlejale, kes taotleb toetust põhitegevuse elluviimise eest.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse nõuded taotlejale.

Lõike 1 kohaselt võib toetust taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev äriregistris registreeritud füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik. Põllumajanduslik tegevus on defineeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punktis c.

Lõigete 2 ja 3 kohaselt peab taotleja igal kohustuseaastal kasvatama põllumajandusliku majapidamise põllumaal vähemalt kolme erinevat põllumajanduskultuuri. Kolmest põllumajanduskultuurist vähemalt üks peab olema teravili, kaunvili, rühvelkultuur, õlikultuur, kiukultuur, muu tehniline kultuur (edaspidi *põllukultuur*), ravimtaim, maitsetaim, köögivilj või maasikas. Selle nõude eesmärgiks on toetuse sihipärane suunamine põllumajandustootjatele, kes tegelevad taimekasvatusega, loomakasvatusega või segatootmisega. Lõike 3 kohaselt määratletakse põllumajanduskultuurid lähtudes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 1307/2013 artikli 44 lõikes 4 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad, ning muudetakse kõnealuse määruse X lisa (ELT L 181, 20.06.2014, lk 1–47), artiklis 40 sätestatust.

Põllumajanduskultuuride arvu määratlemisel lähtutakse peamiselt taimesüsteemist ja ühte perekonda kuuluvad põllumajanduskultuurid loetakse üldjuhul üheks kultuuriks. Erinevad kultuurtaime perekonnad on näiteks nisu, oder, kaer, rukis, ristik jne. Samasse perekonda kuuluvaid tali- ja suvivilju arvestatakse siiski erineva põllumajanduskultuurina, seega näiteks talinisu ja suvinisu loetakse erinevateks kultuurideks. Erandi moodustavad ka taimeliigid, mis kuuluvad järgmistesse sugukondadesse: ristõielised (nt raps, rüps, harilik kapsas), maavitsalised (nt kartul, tomat) ja kõrvitsalised (nt kurk, kõrvits), kus iga taimeliiki käsitletakse erineva põllumajanduskultuurina. Erinevate põllumajanduskultuuridena käsitletakse ka kesa (mustkesa, sööt) ja heintaimede segu (rohi ja rohttaimed). Seega kui kasvatatakse puhaskultuurina ristikut ning seguna ristikut ja timutit, siis on tegemist kahe erineva põllumajanduskultuuriga. Kasvatatavad taimede segud, mis koosnevad muudest põllumajanduskultuuridest kui heintaimed, loetakse hoolimata sellest, millistest konkreetsetest põllumajanduskultuuridest segu koosneb, kõik üheks kultuuriks ehk segakultuuriks. Segakultuuriks on näiteks kaunvilja ja teravilja segu. Allakülvide kasvatamisel loetakse erinevaks põllumajanduskultuuriks üksnes kattevilja. Kui samal põllul kasvatatakse samaaegselt kahte või enam kultuuri eraldi ridades, arvestatakse iga põllumajanduskultuur, mis hõlmab põllust vähemalt 25 protsenti, erineva põllumajanduskultuurina. Põllumajanduskultuurid koos süstemaatilise kuuluvusega on nimetatud põllumajanduskultuuride loetelus, mis tehakse kättesaadavaks PRIA kodulehel www.pria.ee ja PRIA e-teenuste keskkonnas.

Lõike 4 kohaselt ei või keskkonnasõbraliku majandamise toetust taotleda taotleja, kes taotleb „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” alusel antavat mahepõllumajandusliku tootmise või keskkonnasõbraliku majandamise toetust või arengukava alusel antavat mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetust. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 lõike 8 alusel ei anta põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetme kohast toetust tegevustele, mis on hõlmatud mahepõllumajanduse meetmega. Mahepõllumajandustootjatele kompenseeritakse keskkonnasõbraliku majandamise toetusega sarnaste nõuete täitmine mahepõllumajanduse toetusega. „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” alusel antava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse nõuded kattuvad osaliselt arengukava alusel antava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saamise nõuetega, seega ei saa taotleda toetust samaaegselt mõlema toetuse kohta. Küll aga saab „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” alusel antava keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohustuse asendada eelnõu kohase keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohustusega, sellisel juhul algab taotlejal uus viieaastane kohustus.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse nõuded toetusõigusliku maa kohta.

Lõike 1 punkti 1 kohaselt võib toetust taotleda põllumaa kohta, millel kasvatatakse põllukultuuri ravimtaimi, maitsetaimi, köögivilja või maasikat. Kuna kohustuseperioodi jooksul võib tekkida vajadus jätta põllumaa sööti või hoida seda mustkesas, siis vältimaks sellise maa osas kohustuse katkemist ja eelnevalt makstud toetuse tagasiküsimist, on lõike 1 punkti 2 kohaselt toetusõiguslikuks maaks määratletud ka mustkesa ja sööti jäetud maa.

Lõike 1 punkti 3 kohaselt võib toetust taotleda ka põllumaa kohta, millel kasvatatakse kuni neljal järjestikusel aastal heintaimi, kuid hiljemalt heintaimede kasvatamise neljandale järjestikusele aastale järgneval kohustuseaastal tuleb sellel maal kasvatada kas põllukultuuri, ravimtaimi, maitsetaimi, köögivilja, maasikat või hoida seda maad mustkesas.

Tulenevalt kodumaise heinaseemne tootmise soodustamise vajadusest võib lõike 1 punkti 4 kohaselt toetust taotleda ka põllumaa kohta, millel kasvatatakse seemne tootmiseks heintaimi, mis on põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määruses nr 56 „Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded” sätestatud nõuete kohaselt põldtunnustatud (edaspidi *heinaseemnepõld*). See säte annab võimaluse taotleda toetust ka üle nelja aasta samal maal kasvatatavate heintaimede kohta, muudel juhtudel peab pärast heintaimede kasvatamise neljandat järjestikust kalendriaastat kasvatama sellel maal põllukultuuri, köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaimi või hoidma seda maad mustkesas. Heinaseemnepõllu kohta toetuse taotlemiseks tuleb taotlusel põldude loetelus märkida heinaseemne põllu veergu märke HS. Põllumajandusametisse põldtunnustamise taotlust esitades tuleb kasutada sama põllumassiivi numbrit, põllu numbrit ja põllu pindala, mis esitatakse pindalatoetuste taotlusel PRIA-le.

Kuna keskkonnasõbraliku majandamise toetuse üheks eesmärgiks on suurendada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust, siis arvestatakse lõike 1 punkti 5 kohaselt toetusõigusliku maa hulka ka mootorsõidukite liiklemiseks avalikult kasutatava tee ja lõike 1 punktides 1–4 nimetatud põllumajanduskultuuride, mustkesas hoitava maa või sööti jäetud maa vahel paiknev kuni 5 meetri laiune mitmeaastaste kõrreliste heintaimede ja teiste rohtsete õistaimede segust koosnev mitmeliigilise taimestikuga rohumaariba (edaspidi *rohumaariba*). Kuna sellised rohumaaribad on ka üheks agrotehniliseks võtteks bioloogilise taimekaitse soodustamiseks, siis võib need rohumaaribad arvestada selle toetusõigusliku põllu pindala hulka, millega rohumaariba piirneb.

Pindalatoetuste saamiseks tuleb kasvatatavad põllumajanduskultuurid põllumajanduskultuuride loetelu järgi klassifitseerida. Põllumajanduskultuuride loetelu põhineb põllumajandusmaa klassifikaatoril, mis on riigi infosüsteemi kuuluvas andmekogus kasutatav täpselt kirjeldatud üksteist välistavate ning number- või tähtkoodiga tähistatud kategooriate põhjalik ja korrastatud süsteem, mille koostamisel on arvestatud järgmiste määrustega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1166/2008, mis käsitleb põllumajandusettevõtete struktuuriuuringuid ja põllumajanduslike tootmismeetodite uuringut ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 571/88 (ELT L 321, 01.12.2008, lk 14–34);
- 2) komisjoni määrus (EÜ) nr 1200/2009, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1166/2008, mis käsitleb põllumajandusettevõtete

- struktuuriuuringuid ja põllumajanduslike tootmismeetodite uuringut, loomühikute koefitsientide ja karakteristikute määratluste osas (ELT L 329, 15.12.2009, lk 1–28);
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 543/2009 põllumajanduskultuuride statistika kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 837/90 ja (EMÜ) nr 959/93 (ELT L 167, 29.06.2009, lk 1–11).

Põllumajanduskultuuride loetelu tehakse kättesaadavaks PRIA kodulehel www.pria.ee ja PRIA e-teenuste keskkonnas.

Püsirohuma, püsi- ja katmiklinal kasvatatavate kultuuride ja teiste eelpool loetlemata kultuuride või kultuurigruppide kohta keskkonnasõbraliku majandamise toetust taotleda ei saa. Toetusõigusliku maa andmed peavad olema kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, mida võib teha samaaegselt ka toetuse taotlemisega.

Toetuse taotlemiseks peab taotleja kasutuses olema vähemalt 1,0 hektarit toetusõiguslikku maad. Eeldatakse, et maad saab kasutada isik, kellel on maa kasutusõigus. Kasutusõigus on maa omanikul, maa rentnikul (põllumajanduslik rendileping) või muul õiguslikul alusel maa kasutajal (kasutusvaldus, tasuta kasutamise leping). Kui taotlejal puudub põllumajandusmaa kasutusõigus, kuid vaatamata sellele taotleb toetust, rikub ta omandiõigust ning selle maa osas jäetakse taotlus rahuldamata. Rendisuhteid reguleerib võlaõigusseadus (§-d 339–360). Seadus ei kehtesta rendilepingule kohustuslikku vormi, see võib olla nii suuline kui ka kirjalik. Suulise rendilepingu puhul tuleb arvestada, et kokkuleppe (lepingu) olemasolu peab tõendama isik, kes tahab lepingulasele maale toetust saada. Kui taotleja ei suuda tõendada suulise rendilepingu olemasolu, loetakse, et rendileping puudus. Seega on soovitatav võimaliku segaduse ja vaidluste vältimiseks sõlmida lepingud kirjalikult. Maa rendilepingusse tuleks kirjutada täpsed andmed rendileandja ja rendilevõtja kohta, nende õigused (sh kellel on õigus taotleda pindalatoetusi) ja kohustused, lepingu jõustumise kuupäev ja kehtivus ning andmed rendile antava maa kohta. Lepingule tuleb lisada katastriüksuse plaan, kus on tähistatud rendileantav maa.

Rendisuhete juures on oluline, et rendileandja vahetumisel rendilepingu kehtivus ei lõppe. Seega juhul, kui maa uus omanik soovib võtta ise maa kasutusse või anda selle omakorda rendile, tuleb tal eelmise rendileandja ja rentniku vahel sõlmitud rendileping üles öelda.

Maa kasutusõigust kontrollitakse kohapealse kontrolli käigus, kuid kasutusõiguse puudumine võib selguda ka administratiivses kontrollis. Kui sama maa kohta esitavad toetuse taotluse mitu isikut ja see selgub PRIA administratiivse kontrolli käigus, siis saadab PRIA asjaomastele isikutele kirjaliku järelepärimise, millega küsitakse omandi- või kasutusõigust tõendavaid dokumente. Nende põllumajandusmaade osas, mille kasutamiseks puudub taotlejal õiguslik alus, jäetakse taotlus rahuldamata.

Kasutusvaldust reguleerib asjaõigusseadus (§-d 201–224), tasuta kasutamise lepingut võlaõigusseadus (§-d 389–395). Jätakuvalt riigi omandis olevate maade või riigi omandis olevate maade ajutisse kasutusse ning kasutusvaldusesse andmine toimub vastavalt õigusaktides sätestatud korrale.

Lõigetega 2–5 täpsustatakse toetusõiguslikkuse tingimusi heintaimede kasvatamisel. Kui enne kohustuse võtmist on heintaimi kasvatatud samal maal juba mitu järjestikust aastat, siis peab kohustuseperioodil sellel maal kasvatama vähemalt pärast rohuma neljandat aastat põllukultuuri, ravimtaimi, maitsetaimi, köögivilja või maasikat või hoidma seda maad

mustkesas. See tähendab, et rohumaa vanust arvestatakse tagasiulatuvalt. Kui pärast rohumaa neljandat aastat ei kasvatata kohustuseperioodil sellel maal põllukultuuri, köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaimi või ei hoita seda maad mustkesas, siis nõutakse eelmistel kohustuseaastatel selle rohumaa kohta makstud toetus tagasi. See tähendab, et kohustuseperioodi jooksul ei tohi pärast heintaimede kasvatamist jätta maad ka sööti – sel juhul nõutakse samuti selle maa kohta makstud toetus tagasi. Kui kohustuse võtmise aastal taotletakse toetust viienda aasta rohumaale, siis selle maa kohta toetust ei maksta ja selle maa osas ei alga kohustus. Olemasoleva rohumaa ja heinaseemnepõllu uuendamine ilma põllukultuuri, ravimtaimede, maitsetaimede, köögivilja või maasika kasvatamiseta või maa mustkesas hoidmiseta ei katkesta rohumaa vanust. Nimetatud kultuure peab kasvatama hiljemalt pärast rohumaa neljandat aastat põhikultuurina või hoidma maad mustkesas. Sööti jäetud maa, mida kasutatakse heintaimede vaheldusena, ei katkesta olemasoleva rohumaa ja heinaseemnepõllu vanust. Heintaimed võib külvata küll pärast sööti, kuid sellisel juhul peab enne sööti jätmist kasvatama sellel maal muid põllumajanduskultuure kui heintaimed.

Heintaimed, mis on külvatud enne 15. juunit, on taotlemise aasta põhikultuur ja sel juhul loetakse külvamise aasta heintaimede vanuse arvestamisel esimeseks aastaks. Heintaimede allakülvi aasta loetakse heintaimede vanuse arvestamise juures nullaastaks, kuna põhikultuurina arvestatakse kattekultuuri. Ka samal aastal pärast põhikultuuri, milleks võib olla põllukultuur, ravim- või maitsetaimed, köögivilja või maasikas, koristamist rajatud heintaimed arvestatakse nullaastaks. Heintaimede nullaastaks loetakse ka heintaimede külvid, mis on tehtud pärast 15. juunit maale, mida samal aastal hoiti mustkesas või söötis. Kuigi heintaimi võib külvata pärast sööti, ei katkesta sööt olemasoleva rohumaa ega heinaseemnepõllu vanust. Seega kui soovitakse külvata heintaimi pärast sööti, peab sellel maal enne sööti jätmist kasvatama põllukultuuri, köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaimi või hoidma seda maad mustkesas.

Põllumaa kohta, millel kasvatatakse heintaimi enam kui neljal järjestikusel aastal, võib toetust taotleda üksnes siis, kui sellel kasvatatavad heintaimed on põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määruses nr 56 „Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded” sätestatud nõuete kohaselt põldtunnustatud. Kui üle nelja aasta samal maal kasvatatud heintaimi kohustuseaastal ei põldtunnustatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude tõttu, siis selle maa osas toetust ei maksta või makstakse proportsionaalselt komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 4 kohaselt. Kui üle nelja aasta samal maal kasvatatud heintaimi ei põldtunnustatud taotleja enda süül, siis ei ole see põld toetusõiguslik ja eelnevatel aastatel selle põllu osas makstud toetus nõutakse tagasi. Kui kuni nelja aastast heinaseemnepõldu kohustuseaastal vääramatu jõu, erandlike asjaolude või muude põhjuste tõttu ei põldtunnustatud, käsitletakse seda maad kui kuni nelja aastast rohumaad.

Lõikes 6 on nimetatud maa, mille kohta ei või toetust taotleda. Toetust ei või taotleda maa kohta, mille kohta taotletakse arengukava alusel antavat:

- 1) mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetust;
- 2) poolloodusliku koosluse hooldamise toetust;
- 3) piirkondlikku mullakaitse toetust;
- 4) keskkonnasõbraliku aianduse toetust puuvilja- ja marjakasvatuse eest.

Arengukava alusel antavat poolloodusliku koosluse hooldamise toetust ning keskkonnasõbraliku aianduse toetust puuvilja- ja marjakasvatuse eest võib taotleda maale, mis ei ole keskkonnasõbraliku majandamise toetuse toetusõiguslik. Kuigi arengukava alusel

antavat piirkondlikku mullakaitse toetust võib taotleda lisaks püsirohuma kohta ka püsirohumaaks planeeritud põllumaa kohta, ei ole see maa keskkonnasõbraliku majandamise toetuse raames toetusõiguslik. Mahetootjatele kompenseeritakse keskkonnasõbraliku majandamiste toetusega sarnaste tegevuste tõttu tekkivad saamata jäänud tulu ja lisakulud arengukava alusel antava mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetusega.

Lõike 7 kohaselt ei anta toetust toetusõigusliku maa kohta, mida kohustuseaastal on hoitud mustkesas või mis on jäetud sööti. Mustkesa on põllumajanduskultuuride klassifikaatori kohaselt külvikorras olev maa, kus vegetatsiooniperioodi vältel valmistatakse maa korduva harimisega ette järgmiste kultuuride külviks ning eelkultuure ei kasvatata. Sealjuures tuleb mustkesa harida selliselt, et umbrohutaimed ei kasvaks üle 5 cm pikkuseks, soovitatavalt iga 2–3 nädala tagant. Mulla intensiivse harimisega on umbrohtusid ja taimekahjustajaid võimalik küll tõhusalt hävitada, kuid harimise käigus kiireneb mulla orgaanilise aine mineraliseerumine, mille tõttu väheneb ka oluline hulk mulla orgaanilist ainet, lõhutakse mullastruktuuri ja suureneb toiteelementide leostumine. Lisaks on selline harimine väga töö- ja energiamahukas ja ei ole majanduslikult tulus. Seega ei ole põhjendatud maksta mustkesas hoitavale maale keskkonnasõbraliku majandamise toetust. Sööti jäetud maa on põllumajanduskultuuride klassifikaatori kohaselt külvikorras olev maa, mis ei kanna saagiaasta jooksul saaki. Sööti jäetud maal kasvab vabalt looduslik taimestik, mida kasutatakse loomade söötmiseks või mis küntakse sisse. Mullaviljakuse tõstmiseks võib maa sööti jätmise asemel külvata sellele haljasväetistaimi.

Maale, mida hoitakse mustkesas või mis on jäetud sööti, võib taotleja esimesel kohustuseaastal võtta kohustuse, kui aga pärast esimest kohustuseaastat hoitakse kohustusealust maad mustkesas või jäetakse see sööti, siis kohustus selle maa osas jätkub.

Lõike 8 kohaselt lähtutakse toetusõigusliku põllumajandusmaa määramisel põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määruse nr 22 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord“ §-s 5 sätestatust.

Toetust võib taotleda põllu kohta, mis on pindalaga vähemalt 0,3 hektarit. Põllu pinna hulka arvestatakse kuni kahe meetri laiune hekk, kraav, piire, traditsiooniline maastikuobjekt või muu maastikule iseloomulik vorm ning põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ § 3 lõigetes 1–10 nimetatud maastikuelemendid. Toetust võib taotleda põllu kohta, mille ühe hektari kohta ei kasva rohkem kui 50 puud. Nimetatud puude arvu korral peetakse veel võimalikuks kõigi tavapärase põllumajandustegevuste tegemist ja selle arvu kehtestamise aluseks on komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 9 lõige 3.

3. peatükk NÕUETELE VASTAVUS JA BAASNÕUDED

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse nõuetele vastavuse järgimine.

Toetuse saaja peab täitma kogu põllumajandusliku majapidamise maal ja põllumajanduslikus tegevuses põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas

põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ sätestatud nõudeid ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid. Eelnevalt nimetatud nõuded moodustavad ühtse nõuetele vastavuse süsteemi, millega ELi ühise põllumajanduspoliitika teatud pindalapõhiste ja loomatoetuste täies mahus saamine on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Nõuetele vastavuse süsteemiga välistatakse juhud, kus põllumajandustootja saab elementaarsete nõuete rikkumisel karistada küll valdkonna järevalveasutuse poolt, kuid saab siiski täies mahus põllumajandustoetusi. Erinevate valdkondade nõudeid on nõuetele vastavuse süsteemi kaasatud järk-järgult alates 2004. aastast.

Nõuetele vastavuse järgimise kohustus on EL õigusaktides sätestatud kui toetuse saaja (ingl. k. *beneficiary*) kohustus, kuid selle all tuleb mõista ka toetuse taotlejat alates toetuse taotlemise aastast. Nõuetele vastavust tuleb järgida kogu kalendriaasta vältel. Ka esimesel kohustuseaastal tuleb nõuetele vastavuse nõudeid täita alates kalendriaasta algusest.

Põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ sätestatud nõuded on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 94 ja II lisa alusel. Kohustuslikud majandamisnõuded sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 93 ja II lisa alusel. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest siseriiklikest nõuetest, mille loetelu kinnitatakse iga aasta alguses ning avaldatakse nii Põllumajandusministeeriumi kodulehel www.agri.ee ja PRIA kodulehel www.pria.ee kui ka teiste kontrolliasutuste kodulehtedel.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse baasnõuded.

Keskkonnasõbraliku majandamise toetust, nagu teisingi arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede“ tegevuste liikide raames antavaid toetusi, võib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 lõike 3 kohaselt maksta määruse (EL) nr 1306/2013 VI jaotise I peatükis kehtestatud asjakohaste kohustuslike nõuetega, määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 4 lõike 1 punkti c teises ja kolmandas taandes sätestatud asjakohaste kriteeriumite ja minimaalsete tegevustega, asjakohaste väetiste ja taimekaitsevahendite kasutuse miinimumnõuetega ning muude asjakohaste siseriikliku õigusega kehtestatud kohustuslike nõuetega võrreldes täiendavate keskkonnanõuete täitmise eest. Eelpool nimetatud kohustuslike nõudeid, mille eest ei ole lubatud toetust maksta, nimetatakse nõuetele vastavuse nõueteks ja baasnõueteks. Kui toetuse olemusest tulenevalt on nõuetel vastavuse süsteemi nõuded toetatava tegevuse elluviimise eelduseks, võivad need ühtlasi olla ka baasnõudeks. Toetuse andmisel tuleb baasnõuete järgimist taotleja põllumajanduslikus majapidamises ka kontrollida ning kui mõnda baasnõuet rikutakse, vähendatakse rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades toetust või jäetakse taotlus rahuldamata. Täpsemalt on baasnõuete mõiste avatud Euroopa komisjoni juhises „*Technical elements of agri-environment-climate measure in the programming period 2014–2020*“.

Taotleja peab baasnõudeid täitma kohustuseperioodi jooksul ja need on järgmised:

1) peamine põllumajanduskultuur ei tohi hõlmata rohkem kui 75 protsenti põllumaast ja kaks peamist põllumajanduskultuuri ei tohi hõlmata kokku rohkem kui 95 protsenti põllumaast.

Tegemist on ühe maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” §-s 11 sätestatud mitmekesistamise tava nõudega, mis kohaldub kõikide antud määruse alusel antavate toetuste taotlejatele. Põllumajanduskultuurid määratletakse lähtudes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 44 lõikes 4 ning komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 639/2014 artikli 40 sätestatust. Taotleja peab lisaks eelnõu § 4 lõikes 2 nimetatud kolme põllumajanduskultuuri kasvatamisele arvestust pidama ka kehtestatud kasvupinna lävendite ulatuses, et mitte ületada suurima kasvupinnaga kultuurile kehtestatud määra. Põllumajanduskultuuri osakaal arvutatakse põllumaal ajavahemikus 15. juunist kuni 15. augustini kasvavate põllumajanduskultuuride kasvupinna alusel. Nõude täitmise kindlakstegemiseks peab sel ajavahemikul kasvatatav põllumajanduskultuur või kultuurijäägid (nt. kõrretüü) olema kohapealses kontrollis tuvastatavad. Taotlusele peab taotleja märkima kultuuri, mis on 15. juuniks maha pandud, istutatud või külvatud.

Juhul, kui kohapealses kontrollis selgub, et taotlusel märgitud kultuur erineb kasvatavast kultuurist, kuid on muude andmete alusel nõude täitmiseks sobiv, siis loetakse nõue täidetuks. Põllumajandusliku majapidamise kogu põllumaa iga hektarit võetakse ühe kohustuseaasta jooksul arvesse ainult üks kord.

2) taotleja kannab andmed põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse.

3) taotleja koostab või vajaduse korral uuendab põllumajandusmaa kohta viljavaheldus- või külvikorrplaani põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 2 lõigete 4 ja 5 kohaselt. Vastava aasta kohta koostatud plaan peab olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav viis aastat pärast seda aastat, mille kohta plaan on koostatud. Plaanis peavad sisalduma vähemalt põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” lisas 1 oleva viljavaheldus- või lisas 2 oleva külvikorra näidisplaani andmed. Viljavaheldus- või külvikorrplaani ei pea koostama püsirohumaad, püskikultuuride, mitmeaastaste köögiviljade, maasika ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumajandusmaa kohta ning väiksema kui 0,3 ha suuruse põllu kohta, millel kasvatatakse teravilja, kaunvilja, köögivilja, õli-, kiu- või rühvelkultuure. Mitmeaastasteks köögiviljadeks loetakse rabarber, artišokk, spargel, maapirn, mädarõigas ja mugullauk.

4) Haanja, Otepää, Valgjärve, Vastseliina, Rõuge, Antsla, Kambja, Kanepi, Nõo ja Võru vallas asuvast põllumajandusmaast peab vähemalt 30 protsenti olema talvise taimkatte all põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 2 lõike 1 kohaselt. Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini kogu põllumajandusmaal olevad põllumajanduskultuurid ja kõrretüü. Nõue on kehtestatud kümnele vallale, kus PRIA põllumassiivide kaardi ning mullastikukaardi andmete järgi esineb kõige enam erodeeritud ja erosiooniohtlike muldadega põllumassiive. Talvise taimkatte arvestusse lähevad taotlusel näidatud rohumaad, maasikas, ravim- ja maitsetaimed, püskikultuurid ja ka külvatud taliviljad ning kõrretüü. Kui taotleja valduses on põllumajandusmaid mitmes eelpool nimetatud vallas, siis arvestatakse 30 protsenti täitumist kõikides nendes valdades olevast põllumajandusmaast kokku.

5) taotleja säilitab põllumajandusmaal asuvat põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 3 lõigetes 8–10 nimetatud looduse üksikobjekti, kinnismälestist ja kaardistatud pärandkultuuriobjekti. Looduse üksikobjektideks loetakse üksik puu, kivi (sh rahn või kiviakülv), allikas, kinnismälestiseks matusepaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild ning pärandkultuuriobjektiks mälestuskivi, pärimustega allikas, puu, kivisild, kivitruup, munakivitee ja karjatanum. Nimetatud looduse üksikobjektid ja kinnismälestised on kaardistatud ja taotlejale kättesaadavad nii Maa-ameti kaardirakendusest, EELIS andmebaasist kui ka PRIA põllumassiivide veebikaardil. Taotleja valduses olevad pärandkultuuriobjektid saab arvestada toetusõigusliku maa pindala hulka.

6) taotleja tagab, et põllumajandusmaal on välistatud ebasoovitava taimestiku ulatuslik levik ja seda maad on võimalik kasutada järgmisel kasvuperioodil põllumajanduslikuks tegevuseks ilma lisakuludeta. Tegemist on maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” § 3 lõike 2 kohase nõudega. Nimetatud nõue kehtib kogu taotleja kasutuses oleva põllumajandusmaa kohta ja see peab olema visuaalselt tuvastatav

Ebasoovitavate taimede all mõistetakse kõiki neid taimi, mida inimene ei kultiveeri, kuid mis on kohanenud kultuurtaimede kasvutingimustega, kasvavad nendega koos ja vähendavad saaki. Ebasoovitava taimestikuna käsitletakse eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede kasvu ja levikut. Nende taimede ulatuslik levik võib põhjustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Ulatusliku levikuna mõistetakse kogu põldu hõlmavat ebasoovitavat taimestikku. Põllumajanduslik maa ei ole heas korras, kui põld on võsastunud või seal kasvavad valdavalt ebasoovitavad taimed. Kui putkede ja puittaimedega on põllust kaetud vaid osa, siis see põllu osa ei vasta tingimustele. Ilma lisakuludeta kasutusele võtmine tähendab lisategevuste tegemist, täiendavalt rohumaa niitmisele või põllumaa kündmisele taimekasvuks ettevalmistava tegevusena. Varasemalt oli sama nõue kehtestatud heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste raames nõuetele vastavuse süsteemi alt.

7) enne taimekaitsevahendi kasutamist korraldab taotleja põllumajandusmaal taimekahjustajate seire ja kannab andmed seire kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse. Seire nõue loetakse täidetuks, kui põlluraamatust on näha, et enne taimekaitsevahendi kasutamist on tehtud taimekahjustajate tõrjevajaduse hindamine. Taimekahjustajate tõrjevajaduse hindamise nõue tuleneb põllumajandusministri 5. novembri 2013. a määrusest nr 62 „Integreeritud taimekaitse põhimõtete rakendamise tingimused ja viis“. Seire kohta peab taotleja tegema kande põlluraamatusse selle põllu tehtud tööde lahtrisse, millel taimekaitsevahendit kasutati. Taimekahjustajate seire andmeteks on eelkõige põllul tehtud vaatlused, kuid vajaduse korral võib täiendavalt arvestada muudest allikatest saadud taimekahjustajate leviku andmeid või asjakohase kvalifikatsiooniga konsulentide soovitusi.

4. peatükk PÕHITEGEVUSE ELLUVIIMISE NÕUDED

Eelnõu §-ga 8 sätestatakse põhitegevuse nõuded.

Kui eelnõus ei ole sätestatud teisiti, siis tuleb põhitegevuse elluviimise nõudeid täita kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal igal kohustuseaastal. Seega kui

taotletakse toetust ja kohustus on võetud vaid osa põllumajandusliku majapidamise maa kohta, tuleb nõudeid täita siiski kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal. Nõue on sellisena sätestatud seetõttu, et taotleja ei saaks valida, millisel maal ta soovib nõudeid täita, sest võib juhtuda, et taotleja täidaks sellisel juhul nõudeid vaid sellisel maal, kus tal on neid nõudeid kõige lihtsam täita, mis ei ole eesmärgipärane.

Eelnõu §-ga 9 sätestatakse viljavahelduse või külvikorra järgmise ja liblikõieliste kultuuride kasvatamise nõuded.

Lõigetes 1–3 sätestatakse nõuded, mida taotleja peab järgima viljavahelduses või külvikorras. Põllumajanduskultuurid peavad olema külvatud, maha pandud või istutatud kohustuseaasta 15. juuniks, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid või tuleb maad sama kuupäeva seisuga hoida mustkesas või söötis.

Samal maal ei kasvatata sama liiki põllukultuuri või köögivilja kauem kui kahel järjestikusel aastal ning samal maal ei kasvatata teravilja kauem kui kolmel järjestikusel aastal.

Teraviljadeks loetakse põllumajanduskultuuride loetelus teraviljade grupis nimetatud põllumajanduskultuure sõltumata sellest, kas neid kasvatatakse haljasmassiks, teraks või energiakultuuriks. Erinevalt kolme kultuuri kasvatamise toetusõiguslikkuse nõudest ja mitmekesistamise baasnõudest, kus tali- ja suviviljad loetakse erinevateks põllumajanduskultuurideks, lähtutakse viljavahelduse nõudes sama liiki tali- ja suviviljade puhul nende süstemaatilise kuuluvusest. Seega on sama liiki suvi- ja taliviljad üks liik ja neid ei tohi samal maal kasvatada kauem kui kahel järjestikusel aastal. Mais ja tatar katkestavad teraviljade järgnevuse külvikorras.

Kuna rapsi suurenenud kasvupinnad ja liiga sage järgnevus külvikorras on loonud soodsad tingimused taimekahjustajate arvu suurenemiseks, siis erisusena lõike 1 punktist 2 ei ole lubatud ristõieliste sugukonda kuuluvaid põllumajanduskultuure (edaspidi *ristõielised*) kasvatada samal maal uuesti enne kolme aasta möödumist. Ristõielised on nimetatud põllumajanduskultuuride loetelus. Seega kui 2015. aastal kasvatatakse põllul suvirapsi, siis sellel põllul võib suvirapsi või mõnda muud ristõielist kasvatada uuesti 2019. aastal.

Kuna harilikust köömnest saab saaki mitmel külvijärgsel aastal, siis erisusena lõike 1 punktist 2 võib perekonda köömen kuuluvaid põllumajanduskultuure kasvatada samal maal kuni kolmel järjestikusel aastal.

Kultuuride järgnevust võetakse arvesse ka segude kasvatamisel. Näiteks kui rapsi või sinepit kasutatakse põldherne tugikultuurina, siis võib neid ristõielisi uuesti kasvatada pärast kolme aasta möödumist. Või kui kahel eelneval aastal on samal põllul kasvatatud nisu või segavilja, mis sisaldab nisu, siis kolmandal aastal ei tohi sellel põllul enam nisu ega nisu sisaldavat segavilja kasvatada. Samamoodi on ka eri liiki teraviljade järgnevuse nõudega (teravilja või teravilja sisaldavaid segusid võib kasvatada kokku kuni kolmel järjestikusel aastal), mille puhul järgitakse samuti eelnevaid aastaid.

Sööti jäetud maa ja mustkesa, mida kasutatakse põllumajanduskultuuride vaheldusena, ei katkesta põllukultuuride ja köögiviljade järgnevust külvikorras. Pärast põhikultuuri koristamist samale maale külvatud vahekultuur, mis järgneva kalendriaasta kevadel mulda küntakse, ei katkesta põllukultuuride ja köögiviljade järgnevust külvikorras.

Viljavahelduse rakendamine võimaldab ohjata haiguste, kahjurite ja umbrohtude levikut, vähendades seeläbi taimekaitsevahendite kasutamist ning sellest tulenevat riski keskkonnale. Taimekaitsevahendite sage kasutamine soodustab taimekahjustajate resistentsust, mis omakorda tekitab vajaduse uute ja tugevama toimega taimekaitsevahendite kasutuselevõtuks. Ühtlasi jäävad taimekaitsevahendite jäägid mulda, kust jõuavad ka veekeskkonda, mõjutades nii vee- kui mullaelustikku. Monokultuuri kasvatamisel kogunevad mulda kahjulikud ühendid, halveneb mulla fütosanitaarne seisund, väheneb saak. Erinevate kultuuride vaheldumine samal maal tagab parema mulla struktuursuse, säilitab ja suurendab mullaviljakust, parandab väetiste kasutamise efektiivsust ning vähendab toitelementide väljaleostmist mullast.

Lõike 4 kohaselt ei pea mitmeaastaste köögiviljade, maasika, ravim- ja maitsetaimede kasvatamisel järgima § 9 lõike 1 punktides 2 ja 4 sätestatud nõudeid. Mitmeaastasteks köögiviljadeks loetakse rabarber, artišokk, spargel, maapirn, mädarõigas ja mugullauk.

Lõige 5 sätestab kohustuseperioodile eelnevatel aastatel kasvatatud põllumajanduskultuuride arvestamise viljavahelduses või külvikorras. Viljavahelduse või külvikorra nõuded ei hakka kehtima mitte kohustuse võtmise aastast, vaid nende nõuete täitmisel peab arvestama samal maal ka kohustuseperioodile vahetult eelnenud aastatel kasvatatud kultuuridega. Näiteks kui kohustuse võtmise aastale eelnenud kahel järjestikusel aastal on samal maal kasvatatud nisu, siis esimesel kohustuseaastal ei tohi sellel maal enam nisu kasvatada. Või kui samal maal on enne kohustuse võtmist kolmel või enamal järjestikusel aastal kasvatatud teravilja, siis esimesel kohustuseaastal peab sellel maal kasvatama muud kultuuri kui teravili. Sama on rapsi jt ristõieliste kasvatamisega.

Lõiked 6 ja 7 sätestavad liblikõieliste kasvatamise. Taotleja kasvatab vähemalt 15 protsendil toetusõiguslikul maal liblikõielisi. Liblikõielisi on lubatud kasvatada puhaskultuurina, segus kõrreliste heintaimedega või segus teiste haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuridega. Liblikõieliste kasvatamise protsendi täitmisel võetakse arvesse ka liblikõieliste puhaskultuuri ja liblikõieliste-kõrreliste heintaimede segud, mida kasutatakse allakülvina. Liblikõieliste kaetus liblikõieliste-kõrreliste heintaimede ja liblikõieliste-haljasväetistaimede segu taimikus peab olema vähemalt 30 protsenti. Liblikõieliste rohked taimikud ei vaja lämmastikväetisi, lämmastikuvajadus kaetakse sümbiootiliselt seotud lämmastikuga ja mullavarudest.

Põldhernest on lubatud kasvatada tugikultuuriga kui põldherne kaetus segu taimikus on vähemalt 70 protsenti. Herne kasvatamisel tugikultuuriga põhk ja juurejäänused lagunevad ja mineraliseeruvad lämmastikuks aeglasemalt kui herne puhaskultuuris kasvatamisel, säilitades mulla huumusevaru ja minimeerides lämmastiku leostumist. Tugikultuuriks sobivad lühikese ja tugeva kõrrega sordid, mille kasvuaeg on sama pikk kui hernel. Tugikultuurina kasvatatakse peamiselt suviteravilju, kuid selleks võivad olla ka raps, rüps ja valge sinep. Põldherne kasvatamisel tugikultuuriga tuleb järgida viljavahelduse nõudeid mõlema taimeliigi kohta. Sama liiki põllukultuuri või köögivilja ei ole lubatud kasvatada samal põllul kauem kui kahel järjestikusel aastal. Näiteks kui kahel eelneval aastal on samal maal kasvatatud kas otra puhaskultuurina või odra-põldherne segu, siis kolmandal aastal ei tohi sellel maal enam otra ega odra-põldherne segu kasvatada. Ühtlasi peab jälgima, et teravilja (sh teravilja sisaldavaid segusid) ei kasvatataks samal põllul enam kui kolmel järjestikusel aastal. Kui herne tugikultuuriks kasutatakse ristõielisi, peab arvestama, et ristõielisi võib samal maal uuesti kasvatada kolme aasta pärast.

Liblikõieliste puhaskultuuride ja liblikõielisi sisaldavate segude kasvatamine külvikorras suurendab mullaviljakust ja parandab mulla füüsikalisi omadusi. Liblikõieliste kasvatamisega väheneb taimekaitsevahendite ja mineraalväetiste kasutamise vajadus ja sellest tulenevalt säilib veekeskkonna seisund. Liblikõielised transpordivad sügavamatest mullakihtidest künnikihti mineraalseid toiteelemente ja sümbioosis mügarbakteritega seovad õhulämmastikku, muutes need järgnevale kultuuridele kättesaadavaks. Mitmeaastaste liblikõieliste abil on võimalik efektiivselt alla suruda umbrohtusid ja vähendada viljaka mullakihi erosiooni. Ühtlasi mitmekesisustavad liblikõielised maastikku, on toidutaimedeks tolmeldajatele ja elu-, toidu- ning varjupaikadeks teistele loomadele (sh lindudele), suurendades bioloogilist mitmekesisust.

Lõige 8 kohaselt peab taotleja arvestama viljavaheldus- või külvikorraplaani koostamisel lõigetes 1–7 nimetatud viljavahelduse või külvikorra ja liblikõieliste kasvatamise nõuetega. Viljavaheldus- või külvikorraplaanid peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse sertifitseeritud teraviljaseemne kasutamise nõue.

Lõike 1 kohaselt kasutab taotleja külvisena taotluse esitamise aastale eelneva kalendriaasta sügisel ja taotluse esitamise aasta kevadisel teraviljade külvipinnal kokku vähemalt 15 protsenti sertifitseeritud teraviljaseemet. Teraviljadeks loetakse põllumajanduskultuuride loetelus teraviljade grupis nimetatud põllumajanduskultuurid. Maisi ja tatra külvipinda ning teravilja ja teiste põllumajanduskultuuride segu külvipinda ei arvestata lõike 2 kohaselt teraviljade kogupinna hulka ning sertifitseeritud seemnega külvatud teraviljade pinna hulka. Teraviljadest koosnevad segud arvestatakse teraviljade pinna hulka. Sertifitseeritud seemnena arvestatakse teraviljaseemet kategooriaga supereliit, eliit või sertifitseeritud. Maisi ja tatra sertifitseeritud seemet ei arvestata lõike 3 kohaselt sertifitseeritud teraviljaseemne hulka.

Eestis kasutatakse sertifitseeritud seemet mitmete teiste riikidega võrreldes oluliselt vähem. Sertifitseeritud seeme on sordiehtne, kontrollitud umbrohuseemnete (sh tuulekaer), taimehaiguste jms. näitajate osas, mistõttu tema kasutamine vähendab põldude umbrohtumust ja taimekahjustajate levikut, vähendades vajadust taimekaitsevahendite kasutamise järele. Ühtlasi loob sertifitseeritud seemne kasutamine eeldused suurema ja kvaliteetsema saagi saamiseks suurendamata keemilist koormust külvipinnale. Kaudselt aidatakse sertifitseeritud seemne nõudega kaasa uute sortide aretamisele.

Alates 2009. aastast rakendatud keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saamiseks tuli kasvatada 15 protsendil põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal sertifitseeritud seemnega külvatud kultuure. MTÜ Eesti Seemneliit tellimusel ja Turu-uuringute AS poolt 2011. aastal läbiviidud uuringust selgus, et valdav osa õlikultuuride ja heintaimede seemnetest ostetakse sertifitseeritud, kuid sertifitseeritud teraviljaseemet ostetakse niipalju, kui on toetuse nõuete täitmiseks vajalik. Kuna mitmete põllumajanduskultuuride (nt mais, raps) kasvatamisel kasutatakse juba valdavalt sertifitseeritud seemet, siis on suurem vajadus sertifitseeritud seemne kasutamise järele traditsiooniliste teraviljade kasvatamisel.

Lõike 4 kohaselt ei tohi samale põllule külvata sertifitseeritud ja sertifitseerimata teravilja seemet, välja arvatud juhul kui sertifitseerimata seemet kasutatakse allakülviks. Seega ei tohi sertifitseeritud seemet segada sertifitseerimata seemnega, samuti ei tohi põllu üht osa külvata sertifitseerimata ja teist osa sertifitseeritud seemnega. Viimasel juhul loetakse, et tegemist on kahe erineva põlluga.

Lõike 5 kohaselt peavad seemnepartii sertifitseerimist tõendav külvatud seemne müügipakendi etikett ja sertifitseeritud seemne ostmist tõendav dokument olema kohustuseperioodi jooksul kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse glüfosaati sisaldavate taimekaitsevahendite kasutamise piirang.

Põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal kasvatatavatel põllukultuuridel ja köögiviljadel ei ole lubatud kasutada glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid tärkamisest istutamisest või maha panemisest kuni saagi koristamiseni. Eelmise aasta koristuse käigus mahavarisenud kultuurtaimede seemned on varis, millest tärganud taimed loetakse umbrohuks. Samuti ei ole lubatud kasutada glüfosaati haljaskesal ja haljasväetiseks kasvatatavatel heintaimedel. Haljaskesa või haljasväetiseks kasvatatavate põllumajanduskultuuride puhul märgitakse taotlusele kasvatatav põllumajanduskultuur ja tehakse haljaskesa korral märges HK ja haljasväetistaimede sissekänniaastal märges HV. Põllul, mille kohta taotletakse toetust mesilaste korjealade rajamise eest, ei ole lubatud kasutada glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid selle lisategevuse taotlemise kohustuseaastal.

Glüfosaati sisaldavate umbrohtõrjevahendite ja teiste taimekaitsevahendite kasutamise piiramine suurendab bioloogilist mitmekesisust, tagab mulla- ja vee-elustiku suurema ohutuse ja vähendab jääkainete sisaldust toidus ning loomasöödas.

Keemiliste umbrohtõrjevahendite kasutamise asemel on võimalus umbrohte ohjata erinevate keskkonnasäästlike võtetega. Umbrohtude ennetamiseks ja leviku piiramise võimalusteks on rakendada sobivat viljavaheldust, kasutada umbrohupuhast külvist või istutusmaterjali, vältida põllul tühikuid, valida õige külviaeg, külvitihedus ja külvi viis ning kasutada umbrohtude suhtes konkurentsivõimelisemaid sorte. Kultuurtaimede soodsamate tingimuste loomiseks ja nende vastupanu tõstmiseks tuleb põldu väetada tasakaalustatult ning vajadusel põldu lubjata ja kuivendada. Mehaaniliste tõrjevõtetenä viib kasutada umbrohtude väljakorjamist ja väljakurnamist. Aianduses ja väiksematel pindadel on sobiv umbrohtude ennetamiseks kasutada multši ning umbrohtude tõrjeks leegitamist või umbrohtunud maa katmist kilega.

Eelnõu §-ga 12 sätestatakse talvise taimkatte nõue.

Taotleja peab hoidma vähemalt 30 protsenti toetusõiguslikust maast kohustuseaastal 1. novembrist kuni sellele järgneva kohustuseaasta 31. märtsini põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all.

Talviseks taimkatteks loetakse taliviljad, rohumaad, maasikas ning muud sügisel rohelist taimikut omavad põllumajanduskultuurid. Koristuse käigus mahavarisenud kultuurtaimede seemned on varis, millest tärganud taimed loetakse umbrohuks ning seetõttu ei arvestata seda talviseks taimkatteks. Ka koristamata põllukultuure ja kõrretüüpe ei loeta talviseks taimkatteks, kuna sellised taimed on kasvu juba lõpetanud ja ei väldi leostumist.

Toitainete leostumine mullast sõltub nii väetise kogusest, väetamise ajast, mulla lõimisest ja kasvatatavatest taimedest, kuid peamiselt vee hulgast, mis nõrgub läbi mulla. Kasvavad taimed omastavad mullast vett ja toitaineid, mistõttu leostumine aktiivsel taimekasvuperioodil on vähene. Toitainete leostumise suurenemine algab üldjuhul peale saagi koristamist ja tipneb sügistalvisel perioodil, kui mulda läbivad veekogused on suured. Sügisel kasvav roheline taimik omastab ka vegetatsiooniperioodi lõpus mullast toitaineid, takistades nii nende jõudmist veekogumitesse. Toiteelementide leostumine põhjavele võib rikkuda vee kvaliteedi. Pinnavele leostunud lämmastik põhjustab veetaimede vohamist ja nende laguproduktide

kaudu veekogu reostumist (eutrofeerumist). Ühtlasi pakub roheline taimik maastikulist mitmekesisust ja loob põllumajandusmaastiku loomadele ja lindudele täiendavaid elu- ja toitumispaiku.

Eestis kestab vegetatsiooniperiood aastate 1965–2013 andmetel keskmiselt 22. aprillist kuni 28. oktoobrini. Erinevates Eesti piirkondades toimub temperatuuri püsiv üle ja alla 5 °C minek erinevalt: sisemaal algab vegetatsiooniperiood keskmiselt nädala võrra varem ja lõpeb kuni kolm nädalat varem kui rannikualadel ja saartel. Arvestades piirkondlikke iseärasusi peaks hiljemalt 1. novembriks põllumaa olema leostumise vältimiseks kaetud põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkattega.

Eelnõu §-ga 13 sätestatakse mullaproovide võtmine, mullaanalüüsid ja väetusplaani koostamine.

Lõiked 1–7 sätestavad mullaproovide võtmise ja analüüsimise korra. Mullaproovide analüüsitulemusi teades on võimalik koostada väetusplaan selliselt, et see minimeeriks muldade kurnamist ühelt poolt ning üleväetamisest tulenevat keskkonnareostust teiselt poolt. Samuti on võimalik planeerida mullaanalüüsides tulemustest lähtudes sobivat külvikorda ja agrotehnikat ning vajadusel muldade neutraliseerimist, et luua kultuurtaimedele soodsamad kasvutingimused ja vältida ebaotstarbekat väetiste ning liigset taimekaitsevahendite kasutamist.

Lõike 1 kohaselt peab taotleja korraldama toetusõigusliku maa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüsides tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse (edaspidi *laboratoorium*) hiljemalt kohustuseaasta 1. detsembriks.

Lõige 2 sätestab, et kui toetusõiguslikult maalt on varem võetud mullaproov ja selle kohta väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta, peab taotleja korraldama mullaproovi võtmise ja laboratooriumisse saatmise eelmise mullaproovi võtmise aastale järgneva viienda aasta 1. detsembriks. Näiteks kui eelmised mullaproovid võeti 2013. aastal, tuleb uued proovid võtta 2018. aasta 1. detsembriks.

Lõike 3 kohaselt korraldab taotleja mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kuni viie hektari toetusõigusliku maa kohta on võetud üks mullaproov, millest on võimalik määrata mulla happesust, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldust ning mulla orgaanilise süsiniku sisaldust. Kui toetusõiguslikku maad on alla 5 hektari, tuleb võtta ikkagi vähemalt üks mullaproov, millest tuleb lasta analüüsida nii mulla happesus ning taimedele omastatavate toiteelementide fosfori- ja kaaliumisisaldus. Kui toetusõiguslikku maad on näiteks 20,1 hektarit, siis tuleb võtta mulla happesuse, fosfori ja kaaliumi analüüsimiseks 5 mullaproovi, kui maad on 19,9 hektarit, siis tuleb võtta 4 mullaproovi jne.

Arvesse võetakse ka varem võetud mullaproovid, mis ei ole vanemad kui lõikes 2 sätestatud ja mille kohta on väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta. Seega peab taotleja tagama, et iga kohustuseaasta 1. detsembriks on toetusõigusliku maa iga kuni 5 hektari kohta kas tehtivad analüüsitulemused mulla happesuse, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse kohta või on võetud nõuetekohased mullaproovid ja saadetud need laboratooriumisse analüüsimiseks.

Kui kohustuse võtmise aastale eelnenud viie aasta jooksul ei ole põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikult maalt mullaproove võetud ja laboratooriumisse analüüsimiseks saadetud, tuleb korraldada mullaproovide võtmine ja laborisse analüüsimiseks saatmine esimese kohustuseaasta 1. detsembriks. Kui taotleja suurendab kohustuseperioodi jooksul toetusõigusliku maa pindala, peab ka sellisel maal järgima mullaproovide nõuet.

Lõike 4 kohaselt peab üle 10 hektari suuruse toetusõigusliku maaga põllumajanduslikes majapidamistes mullaproovid võtma PMK korraldatud mullaproovivõtjate koolituse läbinud isik. Kui mullaproovid kogub koolituse läbinud isik, väljastab PMK analüüsitulemustega nii laboriprotokollid kui ka väetustarbekaardi. Väetustarbekaardi alusel saab tootja planeerida väetamist vastavalt väetustarbele põldude ja ka põlluosade lõikes. Mullaproovivõtjate koolituse läbinud isikute nimekiri koos kontaktandmete ja tegevuse maakonnaga on kättesaadavad internetist PMK kodulehelt <http://pmk.agri.ee/index.php?valik=168&keel=1&template=template2teenused.html>. Arvesse võetakse enne määrase jõustumist võetud mullaproove, mida ei ole kogunud PMK korraldatud mullaproovivõtjate koolituse läbinud isik.

Lõike 5 kohaselt peab laboratooriumis määrama mullaproovidest mulla happesuse kaaliumkloriidi (pHKCl) lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisalduse Mehlich 3, Egnér-Riehm topeltlaktaadi (DL) või Egnér-Riehm-Domingo ammooniumatsetaat-laktaadi (AL) meetodil. Nimetatud meetoditel on Eestis välja töötatud väetustarbe gradatsioonid ja seega Eesti tingimustes väetamise planeerimisel kasutatavad. Kui enne määrase jõustumist on mullaproovidest analüüsitud mulla happesus ja taimedele omastavate toiteelementide fosfori ning kaaliumi sisaldus ilma nimetatud meetoditeta, siis arvestatakse ka neid analüüsitulemusi nõude täitmisel.

Lõike 6 kohaselt peab kohustuseperioodi jooksul võetud mullaproovidest lisaks taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldusele ning mulla happesusele analüüsima viienda aasta 1. detsembriks mulla orgaanilise süsiniku sisalduse arvestusega, et toetusõigusliku maa iga kuni 20 hektari kohta oleks analüüsitud vähemalt üks proov. Kui toetusõiguslikku maad on alla 20 hektari, tuleb analüüsida vähemalt ühest mullaproovist mulla orgaanilise süsiniku sisaldus. Kui toetusõiguslikku maad on näiteks 20,1 hektarit, siis tuleb võtta 5 mullaproovi, millest analüüsitakse mulla happesus, taimedele omastatava fosfori- ja kaaliumi sisaldus ning nendest viiest proovist kahest tuleb analüüsida lisaks mulla orgaanilise süsiniku sisaldus.

Lõike 7 kohaselt peab laboratooriumi väljastatud laboriprotokoll mullaproovide analüüsi tulemustega olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav. Mullaanalüüsitude tulemusi tuleb arvesse võtta väetuspilani koostamisel.

Lõiked 8–9 sätestavad väetuspilani koostamise nõuded. Väetuspilani koostamisega planeeritakse taimede kasvuks vajaminevad väetisekogused, arvestades kultuuride toitainevajadust, planeeritavat saaki ja mulla toiteelementide ning orgaanilise süsiniku sisaldust. Selliselt koostatud väetuspilani kohaselt väetamine minimeerib muldade kurnamist ühelt poolt ning üleväetamisest tulenevat keskkonnareostust teiselt poolt.

Taotleja peab koostama kogu põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaa kohta igal kohustuseaastal 15. juuniks väetuspilani. Väetuspilani peab taotleja kandma andmed orgaaniliste ja mineraalväetiste kasutamise kohta põldude lõikes, arvestades väetatavate põllumajanduskultuuride toitainevajadust, saaki ning mulla toiteelementide ja orgaanilise süsiniku sisaldust. Väetuspilani koostamisel tuleb arvesse võtta mullaproovide

analüüsitulemusi ning järgida veeseaduses kehtestatud väetiste kasutamise piirnorme. Kohustuseperioodi jooksul koostatud väetusplaanid peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad. Väetusplaani ei pea koostama taotleja, kes ei kasuta väetist. Väetusplaani koostamise soovituslik vorm on toodud 2014. aastal PMK väljaantud trükise „Väetamise ABC“ lisas 2.

Eelnõu §-ga 14 sätestatakse toetusõigusliku maa ja avalikult kasutatava tee vahele rajatava rohumaariba või muu maastikuelemendi nõue.

Lõige 1 sätestab, et kui taotleja põld või põllud, millel kasvatatakse põllukultuure, köögivilja või mida hoitakse mustkesas, moodustavad enam kui 20 hektari suuruse ühtse maa-ala, mis piirneb mootorsõidukite liiklemiseks avalikult kasutatava teega, mille koosseisu kuuluval teemaal ega teega külgneval taotleja põllumajandusmaal ei asu vähemalt kahe meetri laiust püsitaimestikuga rohumaariba või maastiku joonelementi, nagu kraav, hekk või kiviaed (edaspidi *maastiku joonelement*), peab taotleja eelpool nimetatud tee ja põllukultuuride, köögivilja ning mustkesa vahele rajama 2–5 meetri laiuse rohumaariba või maastiku joonelemendi.

Looduslik taimkate suurepinnaliste põldude servas tagab erinevate kohalike taksonoomiliste rühmade nagu putukad, linnud, mullamikroobid jt jätkusuutliku püsimise ja mitmekesisuse põldude vahetus läheduses, säilitab mitmekesise põllumajandusmaastiku, ökoloogiliste ja inimestele kasulike funktsioonide toimimise. Sellised alad on levimiskoridorideks, elu- ja varjupaikadeks ning alternatiivseteks toitumispaikadeks tolmeldajatele, parasitoididele ja rööv- ning segatoidulistele lüljalgsetele (nt jooksiklased, pehmekoorlased, ämblikud), kes pakuvad põldudel tolmeldamisteenust või biotõrjet. Parasitoidid ja röövtoidulised lüljalgsed ohjavad kahjurite arvukust, vähendades taimekaitsevahendite kasutamise vajadust. Lisaks seob põlluservade taimestik fotosünteesi käigus suurel hulgal süsihappegaasi ja takistab avatud põldudel mullaerosiooni. Muud maastikuelemendid nagu kraavid, hekid, kiviaiad loovad maastikulist ja bioloogilist mitmekesisust, olles elupaikadeks erinevatele taksonoomilistele rühmadele.

PMK koostatud „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 2. telje püsihindamisaruanne 2013. aasta kohta” kohaselt oli kimalaste arvukus, liikide arv ja mitmekesisus 2011.–2013. a keskkonnasõbraliku majandamise toetust saavates ettevõtetes oluliselt kõrgemad kui ainult ühtset pindalatoetust saavates ettevõtetes ning mõnel juhul ka oluliselt kõrgemad kui mahepõllumajandusliku tootmise toetust saavates ettevõtetes. Samas kahel esimesel seireaastal sellist erinevust ei leitud, mis viitab, et keskkonnasõbraliku majandamise toetuse rohumaaribad täidavad eesmärgi, pakkudes kimalastele toidu- ja elupaiku. Seda kinnitab ka rohumaaribade ökoloogilise funktsionaalsuse hindamise uuring, millest selgus, et rohumaaribadel on võrreldes perioodi algusega, mil rohumaaribad alles rajati, suurenenud putuktolmlemist vajavate taimede osakaal. Lisaks leiti, et rohumaaribadel leidub püstise lehestikuga võrastiku struktuuri loovaid taimeliike, mis soodustavad kasulike lüljalgsete elu- ja toitumistingimusi.

Avalikult kasutatava tee mõiste on sätestatud teeseadusega ning selleks loetakse riigimaantee, riigi talitee, kohalik tee ja kohalik talitee. Kohalik tee on kohalik maantee, tänav, jalgteed ja jalgrattateed, kohalikuks liiklemiseks ettenähtud talitee ja teeseaduse § 4 lõikes 3 sätestatud korras valla- või linnavalitsuse ja eratee omaniku vahel sõlmitud lepingu alusel avalikuks kasutamiseks määratud eratee. Kohalike teede nimekirja määratakse valla- või linnavalikoguga otsusega. Kuna eelpool märgitud rohumaariba või maastikuelement peab asuma üksnes

mootorsõidukite liiklemiseks avalikult kasutatava tee ääres, siis ei kohaldu nõue jalgteedega jalgrattateed osas. Liiklusseaduse kohaselt on mootorsõiduk mootori jõul liikuv sõiduk ning mootorsõidukiks ei loeta mootoriga jalgratast, pisimopeedi, maastikusõidukit, trammi ega sõidukit, mille valmistajakiirus on alla kuue kilomeetri tunnis. Avalikult kasutatavaks teeks loetakse ka taliteed, kuid seal maastikuelementide jätmist või rajamist ei nõuta. Riigimaanteede asukohta saab vaadata Maa-ameti kaardirakendusest: <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGIS>, kohalike teede paiknemist tuleks täpsustada vastava kohaliku omavalitsuse juures.

Põlluserva rohumaariba toimimise oluline faktor on laius. Kitsas põlluservas leiab peamiselt umbrohu liike, ruderaale ehk tugeva inimõjuga paikades kasvavaid ja teisi tugevalt häiritud kooslustele iseloomulikke taimeliike, samal ajal kui üle kahe meetri laiad põlluservad pakuvad kasvukohta paljudele loodusväärtuslikumatele liikidele. Seejuures on oluline silmas pidada, et umbrohuallikaks muutub just kitsas, väetistest ja taimekaitsevahenditest mõjutatud ning liiga sagedasti niidetud või muul moel tugevalt häiritud serv. Intensiivse häiringuga servakoosluses on võimelised kasvama vaid sagedase häirimisega kohastunud umbrohud. Mitmeaastase, looduslikele ja poollooduslikele kooslustele sarnaneva taimeestikuga põlluservas on umbrohud taimede omavahelise konkurentsi tõttu allasurutud rollis ja seetõttu on umbrohtude levik servast põllule väike.

Lõiked 2–4 reguleerivad rohumaariba või maastikuelemendi rajamist. Kui lõikes 1 nimetatud tee ja maa-ala vahel asub rohumaariba või maastiku joonelement, mille laius on väiksem kui kaks meetrit, peab taotleja rajama sellega paralleelse rohumaariba või maastiku joonelemendi nii, et rohumaariba või maastiku joonelementide laius kokku on 2–5 meetrit. Rohumaariba või maastikuelement tuleb rajada hiljemalt kohustuseaasta 15. juuniks. Rohumaariba tuleb rajada mitmeliigilisena ning see peab koosnema madalate või keskmisekasvuliste kõrreliste heintaimede ja rohtsete õistaimede segust. Kuna 2015. aastal kohustuse võtmisel võivad põllumajanduskultuurid olla juba külvatud, siis 2015. aastal rohumaariba rajamise kohustust ei ole.

Selleks, et rohumaaribad oleksid ökoloogiliselt kvaliteetsemad, liigirikkamad ning toimiksid paremini elupaikadena erinevatele organismirühmadele, on soovitatav nende rajamisel kasutada traditsioonilisest rohumaakülvist hõredamat külvi ja suurendada külviliikide arvu segudes. Selleks võib lisada segusse väga väikese osakaaluga lisaliike (näiteks korjates selleks lähikümbruses kasvavate looduslike taimede seemneid). Samuti on soovitatav vähendada suurema idanemisvõimega liikide proportsiooni külvisegudes, et need ei hakkaks liigselt domineerima.

Kui rohumaariba rajamisel on olemasolev rohukamarat moodustavate püsitaimedega rohumaariba vähemalt ühe meetri laiune, võib taotleja jätta ülejäänud servaosa sellest põllumaast sööti. PMK koostatud „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 2. telje püsihindamisaruanne 2013. aasta kohta” aruande kohaselt tagab põlluservade sööti jätmise suhteliselt kiire püsikute arengu ja üheaastaste liikide taandumise.

Lõike 5 kohaselt ei tohi taotleja toetusõiguslikul maal olemasolevat või alles rajatud rohumaariba kohustuseperioodi jooksul üles harida ega muul viisil hävitada. Kui metsaservade ja kraavide näol on säilinud püsitaimedega alad, siis kõige kriitilisemaks on püsikoosluste ja -elupaikade vähesus suurte põllumassiivide keskel. Püsitaimeestikuga serva loomine täidab oma eesmärgi ainult juhul, kui see püsib seal pikaajaliselt, st kujuneb poolloodusliku kooslusega alaks.

Toetusõiguslikul maal asuvat rohumaariba tuleb igal kohustuseaastal 10. augustiks niita või hekseldada. Umbrohtude ja kiirekasvuliste püsikute kasvu pidurdamiseks ja madalamakasvuliste liikide arenguks võib esmaniite teha juba varasuvel. Rohumaariba rajamiseks sööti jäetud põllumaa serva on soovitatav umbrohtude allasurumiseks sööti jätmise aastal ja sellele järgneval aastal enne 10. augustit vähemalt kaks korda (vajadusel sagedamini) niita. Rohumaaribal tuleb võimaluse korral vältida väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamist.

Lõike 6 kohaselt ei tohi rohumaaribadel esineda tuulekaera taimi ja keskkonnaministri 7. oktoobri 2004. a määruses nr 126 „Looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide nimekiri” loetletud taimeliikide taimi. Ida-kitseherne ja lupiini taimi võib rohumaaribal olla kuni 10 protsendil serva joonpikkusest. Ida-kitsehernes ja lupiin on invasiivsed liigid, mis ei sobi põlluservadesse, kuhu peaks kujunema poollooduslik kooslus. Lisaks moodustavad ida-kitsehernes ja lupiin tihedaid puhmikuid, mille tõttu on teiste liikide kasv ja levik pärsitud. Põlluservad peaksid aga olema mitmekesise taimestikuga.

Lõike 7 kohaselt ei pea rohumaariba või maastiku joonelementi rajama talitee ja sellega piirneva põlluosa vahele. Teeseaduse kohaselt on ka talitee avalikult kasutatav tee, seega antud sätte kohaselt ei pea rohumaariba või maastikuelementi olema talitee ja sellega piirneva põlluosa vahel, juhul kui talitee peaks rajatama põllumajandusmaale. Samuti ei pea rohumaariba või maastikuelementi rajama nende alla 20 hektari suuruste põldude äärde, mis moodustavad küll kõrvalasuva põllu või põldudega kokku üle 20 hektari suuruse maa-ala, aga on eraldatud kõrvalasuvast põllust põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 3 lõigetes 1–7 määratletud maastikuelemendiga. Põld peab olema teisest põllust eelnevalt nimetatud põllumajandusministri määruses kirjeldatud maastikuelemendiga eraldatud ilma katkestuseta.

Lõike 8 kohaselt arvestatakse lõikes arvestatakse lõikes 1 nimetatud rohumaariba rajamise nõude täitmisel põllu pindala ilma põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 3 lõigetes 1–7 määratletud maastikuelementide pindalata. Alates 2015. aastast võib põldudel ja põllu servas asuvad põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruse nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded” § 3 lõigetes 1–7 määratletud maastikuelemendid arvestada põllu pindala hulka. Sellest tingituna seni alla 20 hektari suuruste põldude pindala suureneb maastikuelemendi võrra. Samas on eelnevalt nimetatud põllumajandusministri määruses kirjeldatud maastikuelemendid olnud põldudel juba varasemalt ja on saanud juba osaks põllumajandusmaastikust, pakkudes põldudel ja põldude vahetus läheduses elu-, varje ja toidupaiku erinevatele taksonoomilistele rühmadele.

Eelnõu §-ga 15 sätestatakse keskkonnasõbraliku majandamise alg- ja täiendkoolitusel osalemine.

Lõike 1 kohaselt peab taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, olema osalenud PMK korraldatud keskkonnasõbraliku majandamise algkoolitusel esimese kohustuseaasta 1. detsembriks ja keskkonnasõbraliku majandamise täienduskoolitusel viienda kohustuseaasta 15. juuniks.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 lõike 4 kohaselt peavad liikmesriigid püüdma tagada, et põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetme, mille hulka

kuulub ka keskkonnasõbraliku majandamise toetus, kohaseid tegevusi viljelevaid isikuid varustatakse selliste tegevuste jaoks vajalike teadmiste ja teabega. Liikmesriigid võivad seda teha seades toetuse saamise tingimuseks asjakohasel koolitusel osalemise. Keskkonnasõbraliku majandamise algkoolitus annab ülevaate ja teadmised keskkonnasõbraliku majandamise toetuse tingimustest, eesmärkidest ja nõuetest, täiendkoolitus tõstab keskkonnateadlikkust. Sellest lähtuvalt on sätestatud ka koolitustel osalemise tähtsused.

Keskkonnasõbraliku majandamise alg- ja täiendkoolitust koordineerib PMK, kes kannab koolitustel osalenute andmed ühtsesse andmebaasi, mille kaudu kontrollib PRIA koolitustest osavõttu. Töötajaga sõlmitud töösuhte aluseks peab olema vormistatud tööleping, töötajaks ei loeta teenust osutavaid isikuid, st. töövõtulepingu, käsunduslepingu või muu võlaõigusliku lepingu alusel teenust osutavad isikud. Erandina või koolitusel osaleda juhatuse liige. Kui taotleja põllumajandusliku majapidamise töötaja on osalenud koolitusel enne taotleja põllumajanduslikku majapidamisse tööle asumist, esitab taotleja PMKle (aadress: Teaduse 4/6, Saku, 75501) kirjalikult teabe koolitusel osalenud töötaja tööle asumise kohta algkoolituse puhul kohustuseaasta 1. detsembriks ja täiendkoolituse puhul hiljemalt viienda kohustuseaasta 30. juuniks.

Lõike 2 kohaselt arvestatakse koolitustena keskkonnasõbraliku majandamise koolitusi, mis on korraldatud alates 2015. aastast. Perioodil 2014–2020 on toetuse nõuded ja tingimused võrreldes perioodi 2009–2013 keskkonnasõbraliku majandamise toetuse nõuetega muutunud, lisaks toetuse nõuete tutvustamisele antakse lisateadmisi keskkonnahoiust laiemalt.

Kui toetuse saaja annab kogu oma kohustuse või osa sellest üle teisele isikule ning kui kohustuse ülevõtjal puudus varem kohustus, peab kohustuse ülevõtja või tema esindaja kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks olema osalenud keskkonnasõbraliku majandamise algkoolitusel ja viienda kohustuseaasta 15. juuniks olema osalenud keskkonnasõbraliku majandamise täienduskoolitusel. Kui kohustus võetakse üle viimasel kohustuseaastal, siis algkoolitusel osalema ei pea.

5. peatükk LISATEGEVUSTE ELLUVIIMISE NÕUDED

Eelnõu §-ga 16 sätestatakse lisategevustega seotud nõuded taotleja ja toetusõigusliku maa kohta.

Lõiked 1–3 sätestavad taotlejad, kes võivad lisategevuste eest toetust taotleda. Lõike 1 kohaselt võib lisategevuste eest toetust taotleda taotleja, kes taotleb toetust põhitegevuse elluviimise eest. Seega on taotleja põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik.

Lõike 2 kohaselt võib mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest toetust taotleda, kui taotlejal on vähemalt kümme mesilasperet või kui taotlejal on mesilasperede kasutamise kohta kokkulepe mesinikuga, kellel on vähemalt kümme mesilasperet.

Lõike 3 kohaselt ei või täiendava veekaitse lisategevuse eest toetust taotleda taotleja, kes taotleb arengukava alusel antavat piirkondlikku veekaitse toetust. Kuna piirkondliku veekaitse toetuse nõuded ja täiendava veekaitse lisategevuse nõuded osaliselt kattuvad, ei või neid toetusi samaaegselt taotleda.

Lõiked 4–7 sätestavad millise maa kohta võib lisategevuste puhul toetust taotleda. Lõike 4 kohaselt võib täiendada veekaitse lisategevuse elluviimise korral toetust taotleda kohustuse aluse maa kohta, millel viiakse ellu põhitegevust ning lõike 5 kohaselt võib mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise korral toetust taotleda kohustuse aluse maa kohta, millel viiakse ellu põhitegevust ja kasvatatakse määruse lisas nimetatud taimeliiki (edaspidi *korjetaim*). Mesilaste korjetaimedeks on valitud taimeliigid, mis sobivad Eesti kliimaatilistes tingimustes mesilastele nektari ja õietolmu kogumiseks ning mille kasvatamine ei tingi põllumaa kasutusotstarbe muutumist. Täiendava veekaitse ja mesilaste korjealade rajamise tegevuse eest võib toetust taotleda samaaegselt sama maa kohta.

Lõike 6 kohaselt antakse mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimise eest toetust iga 0,5 hektari kohustuse aluse maa kohta, millel kasvatatakse korjetaimi ja mille kohta on vähemalt üks mesilasperede kas taotlejal endal või mesinikul, kellega taotlejal on kokkulepe mesilasperede kasutamiseks. Mesilasperena arvestatakse tootmisperet. Taotleja võib rajada korjealad suuremas ulatuses kui on taotluses teada antud nendele vastavaid mesilasperesid, kuid toetust antakse nende hektarite eest, mis vastavad taotluses märgitud ja põllumajandusloomade registris registreeritud mesilasperede arvule. Kui taotlusele märgitud ja põllumajandusloomade registrisse kantud mesilasperede arv on suurem kui korjetaimede põllu pindala, siis rakendatakse komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklit 19. Juhul kui taotlusele märgitud mesilaspered vääraratu jõu või erandlike asjaolude tõttu hukuvad, tuleb sellest teavitada komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 4 kohaselt PRIAt 15 tööpäeva jooksul. Mesilasperede loendamisel arvestatakse kõiki ühes tarus peetavaid mesilasi üheks mesilaspereks. Mesilaspered peavad olema korjetaimedeks rajatavast põllust kuni 200 meetri kaugusel vähemalt taotlemise aasta 15. juunist kuni 15. augustini.

Lõike 7 kohaselt ei või mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest toetust taotleda maa kohta, mille kohta taotletakse toetust arengukava alusel antavat keskkonnasõbraliku aianduse toetust köögivilja-, ravim- ja maitsetaimakasvatuse või maasikakasvatuse eest või millel kasvatatakse kultuure kitsede ja lammaste söödaks arengukava alusel antava loomade heaolu toetuse saamiseks.

Lõike 8 kohaselt peavad lõigetes 2 ja 5 nimetatud mesilaspered peavad olema registreeritud põllumajandusloomade registris kohustuseaasta 1. mai seisuga. Nii taotleja enda kui mesiniku mesilaspered, mida kasutatakse toetuse taotlemiseks, peavad olema registreeritud põllumajandusloomade registris. Isikud, kes tegelevad mesindusega oma tarbeks või majanduslikul eesmärgil, on kohustatud loomatauditõrje seaduse kohaselt teatama mesilasperede arvu PRIA põllumajandusloomade registrisse. Põllumajandusministri 21. detsembri 2009. a määruse nr 128 „Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning nende kohta andmete registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord” § 7 lõike 8 kohaselt peavad mesinikud mesila andmete uuendamiseks mesilasperede arvu 1. mai seisuga andma teada iga kalendriaasta 15. maiks. Sellel ajavahemikul teada antud mesilaspered loetakse kohustuseaasta tootmisperedeks. PRIA põllumajandusloomade registrisse tuleb kanda kohad, kus tegeletakse mesindusega, mis on tingitud Eesti Mesinike Liidu poolt väljendatud vajadusest luua täielik mesilate andmekogu eesmärgiga kaitsta mesilasi taimekaitsevahendite kasutamisest lähtuvate ohtude eest ning Veterinaar- ja Toiduameti vajadusest ohjata mesilastaudide levikut. Mesilad tuleb registreerida samamoodi nagu teised loomapidamiskohad, kuid taotluses tuleb lisaks teha märged mesilaste pidamise kohta ning

märkida mesilasperede arv. Mesila registreerimiseks peab mesinik olema eelnevalt kantud loomapidajana registrisse.

Eelnõu §-ga 17 sätestatakse täiendava veekaitse lisategevuse nõuded.

Täiendava veekaitse lisategevusega suurendatakse maa pinda, mida hoitakse toitainete leostumise vältimiseks talvise taimkatte all. Toetuse saamiseks peab toetusõiguslikust maast, millel viiakse ellu põhitegevust, vähemalt 50 protsenti olema taotluse esitamise aasta 1. novembrist kuni sellele järgneva kohustuseaasta 31. märtsini põllumajanduskultuurist koosneva talvise taimkatte all.

Talviseks taimkatteks loetakse taliviljad, rohumaad, maasikas ning muud sügisel rohelist taimikut omavad põllumajanduskultuurid. Koristuse käigus mahavarisenud kultuurtaimede seemned on varis, millest tärgranud taimed loetakse umbrohuks ning seetõttu ei arvestata seda talviseks taimkatteks. Ka koristamata põllukultuure ja kõrretüüd ei loeta talviseks taimkatteks, kuna sellised taimed on kasvu juba lõpetanud ja ei aita ära hoida leostumist.

Eelnõu §-ga 18 sätestatakse mesilaste korjealade rajamise lisategevuse nõuded.

Kõikidest õistaimedest vähemalt 80 protsenti on loomtolmlejad, tolmeldajatest olulisimad on mesilaselaadsed. Suur osa inimese tarbitavast toidust on otseselt või kaudselt seotud tolmeldajatega. Risttolmlemine tagab muuhulgas suurema puuvilja-, marja- ja seemnesaagi, viljade kvaliteedi, sünkroniseerib seemnete valmimise ning seemnete parema idanevuse. Mesilaselaadsete populatsioonid on viimaste aastakümnetega maailmas vähenenud, mis pikemas perspektiivis mõjutab looduslikke- ja kultuurtaimi. Taimede mitmekesisuse vähenemine mõjutab omakorda ka teisi nendest sõltuvaid organisme ning toob seega kaasa laialdasema mitmekesisuse languse. Tolmeldajate arvukuse languse põhjustena on välja toodud maakasutuse muutust (sh toiduessursi ja elupaikade kadu), agrokemikaale, kliimamuutust, patogeene, parasiite, kuid suurimaks mõjutajaks võib ilmselt pidada erinevate tegurite koosmõju. EL rahastatud EPILOBEE projekti raames 2012.–2013. aastal läbi viidud mesilasperede suremuse uuringu andmetel oli sel perioodil Eestis talvine mesilasperede suremus 23,4 protsenti ja suvine suremus 4 protsenti.

Kui mesilasperede läheduses on rikkalik toiduessurss, mis pakub nii õietolmu kui nektarit, tõstab see mesilaste vastupidavust haigustele, kahjuritele ja keskkonnast tuleneva negatiivse mõju eest. Eesti Maaülikooli 2012. aastal koostatud aruandes „Põllumajanduse poolt loodud avalike hüvede hindamine Eestis“ on välja toodud, et nektaririkaste taimedega alade rajamine muuhulgas liigendab ning mitmekesistab maastikku, vähendab pestitsiidide kasutamist, parandab mulla füüsikalise-mehaanilist ja fütosanitaarset funktsionaalsust. Ühtlasi seob roheline taimik kasvuperioodi jooksul fotosünteesi käigus suurel hulgal süsihappegaasi.

Lõike 1 kohaselt peab taotleja kasvatama toetusõiguslikul maal kuni kohustuseaasta 15. augustini mesilasperedest kuni 200 meetri kaugusel vähemalt kolme korjetaime liiki. Korjetaimed peavad olema külvatud puhaskultuurina, lubatud on allakülvid korjetaimedele järgmise aasta korjeala loomiseks. Näiteks keerispeale, mis on üheaastane kultuur ja õitseb külvamise aastal, võib teha ristiku allakülvi. Ristik valdavalt esimesel aastal ei õitse, kuid järgneval aastal pakub mesilastele rikkalikku toiduessurssi.

Kolmest suurima pindalaga korjetaime liigist väikseima liigi kogupindala ei tohi olla alla 20 protsenti kolme peamise korjetaime liigi kogupindalast. Mesilased hindavad korjetaimede

ressurssi selle suuruse järgi ja väga väikese pinna korral ei pruugi nad seda ala korjeks kasutada.

Põllul, mille kohta taotletakse toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest, ei ole lubatud kasutada glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid toetuse taotlemise aastal. Võimaluse korral tuleb mesilaste korjealadeks rajatud maal vältida ka teiste taimekaitsevahendite ning väetiste kasutamist.

Korjetaimede kasvatamisel tuleb järgida §-s 9 nimetatud viljavahelduse nõudeid ja arvestada heintaimede vanusega. Paragrahv 5 lõike 1 punkti 3 kohaselt võib toetust taotleda põllumaa kohta, millel kasvatatakse kuni neljal järjestikusel aastal heintaimi ja hiljemalt heintaimede kasvatamise neljandale järjestikusele kalendriaastale järgneval kohustuseaastal kasvatatakse seal põllukultuuri, köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaimi või hoitakse seda maad mustkesas. Täpsemalt on heintaimede vanuse arvestamine reguleeritud eelnõu § 5 lõigetes 3–5.

Lõike 2 kohaselt peab korjetaimedega rajatud põld, kui see paikneb mesilasperedest kaugemal kui 200 meetrit, puutuma kokku mõne teise korjetaimede põlluga nii, et lähim korjetaimede põld asub mesilasperedest kuni 200 meetri kaugusel. Kui mesilaspered paiknevad vaid ühe korjetaimede põllu servas, siis peab see põld moodustama ülejäänud korjetaimede põldudega ühtse maa-ala. Korjeala vahetu paiknemine mesilasperede läheduses loob mesilastele paremad toitumistingimused ja välistab intensiivselt majandatavate põllumajanduskultuuride kasvatamise mesilasperede kõrval.

Lõike 3 kohaselt arvestatakse korjetaimedena eelnõu lisas nimetatud taimeliike, mis taotluse esitamise aastal õitsevad. Mesilased kasvatavad suve jooksul peres mitu kurna töölisi ning leskesid ehk isasmesilasi ning vajavad seetõttu õistaimi pikema perioodi vältel, et saada õietolmust vajalikke valke ja rasvu ning õienektarit süsivesikuid. Seda tagavad õitsevad ja eelkõige erineval ajal õitsevad taimeliigid ehk nn õitsemise konveier.

Lõike 4 kohaselt on korjetaimede kasvatamisel niitmine, karjatamine, hekseldamine ja maa ettevalmistamine järgmise kultuuri kasvatamiseks keelatud kuni kohustuseaasta 15. augustini. Sellel kohustuseaastal, kui taotletakse toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest, peab mitmeaastaseid korjetaimi, mida ei kasutata haljasväetiseks (taotlusel lisaks märke HV), ajavahemikul 16. august kuni 15. september niitma või hekseldama. Mitmeaastaste korjetaimede külviaastal mitmeaastaseid korjetaimi niitma või hekseldama ei pea.

6. peatükk PÕLLUMAJANDUSLIKU MAJAPIDAMISE JA KOHUSTUSE ÜLEANDMINE JA ÜLEVÕTMINE NING KOHUSTUSE SUURENDAMINE, VÄHENDAMINE JA ASENDAMINE

Eelnõu § 19 reguleerib põllumajandusliku majapidamise üleandmist.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmise ja ülevõtmise korral kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.7.2014, lk 69–124) artiklis 8 sätestatud. Komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemik algab 22. mail ning lõpeb 1. septembril. Põllumajandusliku

majapidamise ülevõtnud isik võib esitada PRIAle selle aja jooksul põllumajandusliku majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotleda toetuse maksmist. Sellisel juhul makstakse toetus põllumajandusliku majapidamise ülevõtjale. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtja võib ka kohustuse ülevõtmisest loobuda.

Eelnõu § 20 reguleerib kohustuse üleandmist ja ülevõtmist.

Selleks, et tagada mitmeaastase kohustusega hõlmatud maade liikumisel põllumajanduslike majapidamiste vahel paindlikkus, on lubatud koos maaga kohustuse üleandmine. Kohustust on lubatud osaliselt või täielikult teisele isikule üle anda või teiselt isikult üle võtta.

Lõike 1 kohaselt võib kohustuse üle anda alates teisest kohustuseaastast. Esimesel kohustuseaastal võib kohustuse üle anda vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemise korral või põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral § 19 kohaselt. Kui kohustusega hõlmatud maa läheb põllumajanduslikust majapidamisest välja, üle teisele isikule, võib teine isik kohustuse üle võtta ja seda jätkata. Kui kohustust üle ei võeta, siis üleantud maa osas kohustus lõpeb ja kohustuse üleandjalt varem makstud toetust üleantud maa osas tagasi ei nõuta. Maa ja kohustuse üleminekul tuleb anda üleantud maa ja kohustusega seotud dokumendid (või koopiad dokumentidest, näiteks põlluraamatust jne) üle uuele maavaldajale, kes jätkab dokumentide pidamist.

Lõiked 2 ja 3 sätestavad ülevõetud kohustuse suuruse ja kestuse arvestamise. Nende kohaselt kohustuse ülevõtmise korral kohustused liidetakse ning kohustuseperioodi kestuseks loetakse lühemat aega kestnud kohustuse kestus. Ühel taotlejal saab samaaegselt olla vaid üks kohustus. Kui kohustuse võtab üle isik, kellel varem ei olnud kohustust, loetakse kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus.

Lõike 4 kohaselt esitab kohustuse ülevõtja kohustuse ülevõtmisest teatamiseks elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonnas 2.–21. maini samad andmed, mis on ette nähtud maaeluministri 22. aprilli 2015. a määruse nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus” lisa 2, sealjuures kinnitab ka kohustuse üleandja nimetatud andmete õigsust PRIA e-teenuste keskkonnas.

Lõige 5 sätestab, et kui kohustuse ülevõtjal ei olnud varem kohustust, peab kohustuse ülevõtja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, olema osalenud §-s 15 sätestatud algkoolitusel kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks ja täienduskoolitusel viienda kohustuseaasta 15. juuniks. Kui kohustus võetakse üle eelviimasel või viimasel kohustuseaastal, ei nõuta algkoolitusel osalemist.

Lõige 6 sätestab, et kui kohustuse ülevõtjal ei ole üleantava maa kohta §-s 13 sätestatud mullaproovide analüüsitulemusi, peab kohustuse ülevõtja korraldama ülevõetud maa osas määruse kohaste mullaproovide laboratooriumisse saatmise kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks.

Eelnõu § 21 reguleerib kohustuse suurendamist.

Kohustuse suurendamine toimub kooskõlas komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste

kohta ja kehtestatakse üleminekusätteid (ELT L 221, 31.07.2014, lk 1–17) artikli 15 lõigetega 1 ja 2 ning arengukavas sätestatud ulatuses.

Lõike 1 kohaselt võib toetuse saaja kohustust suurendada kuni 20 protsenti oma esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast selle toetusõigusliku maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Sellisel juhul kohustuseperioodi kestus ei muutu. Kui taotleja võtab üle teise taotleja kohustuse, siis ülevõetud kohustuse osas ülevõtja kohustust suurendada ei saa.

Kohustuse suurendamiseks ei loeta § 19 kohast põllumajandusliku majapidamise ülevõtmist ja § 20 kohast kohustuse üleandmist ja ülevõtmist. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtmise korral saab ülevõtja jätkata üleandja kohustust §-s 19 sätestatud tingimustel. Kui taotlejal oli enne põllumajandusliku majapidamise ülevõtmist endal kohustus olemas, siis toimub kohustuse suuruse ja kestuse arvestamine vastavalt §-s 20 sätestatud kohustuse üleandmise ja ülevõtmise tingimustele.

Lõike 2 kohaselt ei arvestata kohustuse aluse maa hulka toetusõiguslikku maad, mis kohustuse suurendamisel ületab 20 protsenti taotleja esimese kohustuseaasta kohustuse aluse maa pindalast. Erandina võib vaid 2016. aastal kohustust suurendada enam kui 20 protsenti 2015. aasta kohustuse aluse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Sellisel juhul algab 2016. aastal uus kohustus, mille kestus on viis järjestikkust kalendriaastat. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse puhul on planeeritud võimaldada uusi kohustusi võtta vaid 2015. ja 2016. aastal.

Lõike 3 kohaselt teavitab toetuse saaja kohustuse suurendamisest PRIAt ajavahemikul 2.–21. mai, esitades §-s 24 nimetatud asjakohased dokumendid.

Eelnõu § 22 reguleerub kohustuse vähendamist.

Kohustuse alust pindala võib vähendada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 47 lõigetega 2–4. Kui kohustuse alune maa läheb põllumajanduslikust majapidamisest välja ja koos maaga kohustust üle ei võeta, teavitab taotleja kohustuse vähenemisest PRIAt § 24 lõikes 1 nimetatud ajavahemikul, esitades §-s 24 nimetatud asjakohased dokumendid, millest nähtub, milline maa ei ole enam taotleja kasutuses ja mille kohta toetust ei taotleta. Kui nende maade kohta ei esita keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlust ka maade ülevõtja, lähtutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 47 lõikest 2.

Kohustuse vähendamiseks ei loeta maa hoidmist mustkesas või selle sööti jätmist. Nendel kohustuseaastatel, kui maad hoitakse mustkesas või jäetakse see sööti, selle maa kohta toetust ei maksta, kuid kohustus selle maa osas jätkub.

Eelnõu § 23 reguleerib kohustuse asendamist.

Lõike 1 kohaselt võib taotleja asendada eelnõu kohase toetuse kohustuse täielikult arengukava alusel antava mahepõllumajandusega jätkamise või mahepõllumajandusele ülemineku toetuse saamiseks võetava kohustusega ja taotlejal algab uus kohustus, mille kestus on viis järjestikkust kalendriaastat. Sellise asendamise võimalus on kooskõlas komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014 artikli 14 lõikega 1 ning arengukava peatükiga 8.2.8.3.1.1. Kuna taotleja ei tohi samaaegselt taotleda keskkonnasõbraliku majandamise toetust ja

mahepõllumajandusele ülemineku või mahepõllumajandusega jätkamise toetust, siis peab kohustuse asendama kogu kohustuse aluse pindala ulatuses.

Lõike 2 kohaselt teavitab toetuse saaja kohustuse asendamisest PRIAt ajavahemikul 2.–21. mai, esitades §-s 24 nimetatud asjakohased dokumendid.

7. peatükk TOETUSE TAOTLEMINE JA TAOTLUSE MENETLEMINE

Eelnõu §-ga 24 sätestatakse toetuse taotlemise kord.

Lõike 1 kohaselt esitab taotleja PRIAle igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 21. maini elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu:

- 1) samad andmed, mis on kehtestatud maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ lisas 1 esitatud vormis;
- 2) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, põllumassiivi kaardi, millele on märgitud punktis 1 nimetatud taotluse lisas loetletud põldude numbrid ja piirid.
- 3) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kandmata põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, punktis 2 nimetatud põllumassiivi kaardi asemel katastrikaardi või muu kaardimaterjali, millele on märgitud punktis 1 nimetatud taotluse lisas loetletud põldude numbrid, piirid ja katastritunnused.

Kõigi põllumajanduslikus majapidamises olevate põldude taotlusele märkimise nõue tuleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 71 lõikest 1.

Alates 2015. aastast tuleb keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlus ja muud nõutud dokumendid esitada elektrooniliselt e-PRIA vahendusel. Kuna piirkondliku mullakaitse toetuse kohustuse ja keskkonnasõbraliku aianduse toetuse kohustuse nii köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse tegevuse kui ka keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse eest saab võtta üksnes juhul kui taotlejal on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohustus, siis tuleb ka nende toetuste taotlemiseks esitada e-taotlus elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna vahendusel. Viimastel aastatel on PRIA e-teenuse keskkonda tõhusalt arendatud ning on suurenenud taotlejate hulk, kes esitavad oma taotlused elektroonselt. 2014. aastal esitas 78 protsenti keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlejatest, kelle pind moodustas 87 protsenti kogu keskkonnasõbraliku majandamise toetuse alusest maast, taotluse PRIA e-teenuse keskkonna kaudu. PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotlemine võimaldab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam, kuna taotluse paljud väljad on juba eeltäidetud ning süsteemis toimuvad automaatsed esitatud andmete kontrollid PRIA erinevate registritega.

Isik, kes esimest korda taotleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika seaduse alusel toetust, esitab enda andmete registrisse kandmiseks avalduse PRIAle.

Hilinenud taotlust ja muid nõutud dokumente on võimalik esitada 25 päeva pärast taotluse vastuvõtuperioodi. Sel juhul vähendatakse komisjoni delegeeritud määruse (EL) 640/2014 artikli 13 kohaselt toetussummat iga tööpäeva eest 1 protsent. Kui taotluse esitamisega hilinetakse üle 25 kalendripäeva, käsitletakse taotlust vastuvõetamatusena ja taotlejale toetust ei anta.

Lõiked 2 ja 3 kohaselt tuleb taotlejal mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest toetuse taotlemiseks esitada andmed mesilasperede arvu kohta, kellele korjeala rajatakse. Taotleja esitab need andmed elektrooniliselt koos e-taotlusega. Kui taotlejal on mesilaste korjealade rajamiseks § 16 lõikes 2 nimetatud kokkulepe mesinikuga, esitab ta lisaks lõikes 3 nimetatule ka andmed mesiniku kohta. Mesinik kinnitab nimetatud andmete õigsust samuti PRIA e-teenuste keskkonnas.

Lõike 4 kohaselt peab toetuse taotleja, kui ta taotleb ka teisi pindalatoetusi, esitama ühise taotluse kõikide pindalatoetuste kohta samaaegselt. Kui taotleja taotleb kalendriaastal ühte või mitut taotluses näidatud toetustest (sh loomadega seotud toetused), esitab ta elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu ühise e-taotluse kõikide taotletavate toetuste kohta samaaegselt. Ühise taotluse esitamise ettenägemise võimalus on antud liikmesriikidele Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 72 lõikega 4.

Eelnõu §-ga 25 sätestatakse taotleja, taotluse ja toetatavate tegevuste kontrollimine.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA toetuse saamise nõuetele vastavust lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 24–41 sätestatust. Lõike 2 kohaselt teevad nõuetele vastavuse nõuete osas kontrolli oma pädevuse piirides PRIA, Põllumajandusamet, Keskkonnainspeksioon ning Veterinaar- ja Toiduamet, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 65–72 sätestatust.

Lõike 3 kohaselt teeb taotleja lõigetes 1 ja 2 nimetatud asutustele teatavaks kõik taotluse rahuldamise otsustamiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas näitab vajaduse korral ette põllu piiri ning kui taotleja taotleb toetust mesilaste korjealade rajamise lisategevuse eest, siis ka mesilasperede asukoha. Toetuse menetlemisel on olulised taotlusel esitatud andmed, seepärast peab taotleja teavitama PRIAt viivitamatult taotluses esitatud andmetes toimunud muudatusest või ilmnenu asjaolust, mis võib mõjutada toetuse taotluse kohta otsuse tegemist. Nimetatud taotleja kohustus tuleneb Euroopa liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 76 lõike 3 punktist 2.

Eelnõu §-ga 26 sätestatakse taotletud toetuse vähendamine.

PRIA otsustab toetuse vähendamise Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014 sätestatud alustel ja korras.

Toetuse vähendamine on võimalik ainult selliste taotleja, taotluse, maa, loomade või toetatava tegevuse kohta kehtestatud nõuete rikkumise korral, mis ei ole toetusõiguslikkuse nõuded (välja arvatud teatud juhtudel pindala suurus või loomade arv). Toetuse vähendamine võib olla põhjustatud erinevat tüüpi nõuetele mittevastavusest: nt kontrolli käigus kindlaks tehtud maa tegelik pindala erineb toetuse taotlusel märgitud pindalast, taotleja on rikkunud nõuetele vastavuse nõudeid, baasnõudeid või toetuse saamise nõudeid, taotleja esitab taotluse pärast taotluse esitamise tähtpäeva.

Erinevat liiki nõuetele mittevastavuste korral tuleb PRIAl kohaldada erinevaid komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 ja/või komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 sätteid. Näiteks kui PRIA, Põllumajandusamet, Keskkonnainspeksioon või Veterinaar- ja Toiduamet on tuvastanud §-s 6 nimetatud nõuetele vastavuse alase rikkumise, siis otsustab

PRIA taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklite 38–41 ja komisjoni rakenduse määruse (EL) nr 809/2014 artiklite 73–75 kohaselt. Või kui kontrolli käigus on tehtud kindlaks, et taotleja on kohustuseaastal rikkunud §-s 7 nimetatud baasnõudeid ja 4. peatükis ning §-des 17–18 nimetatud toetatavate tegevuste nõudeid, otsustab PRIA taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 kohaselt rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades.

Rikkumise raskusaste, ulatuse, kestuse ja kordumise mõisteid on selgitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõikes 3. Rikkumise raskusaste sõltub eelkõige mittevastavuse tagajärgede olulisusest, võttes arvesse nende nõuete taotletavat eesmärki, mida ei ole järgitud. Rikkumise ulatus sõltub eelkõige rikkumise mõjust kogu tegevusele. Rikkumise kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või mõju mõistlike vahenditega lõpetamise võimalusest. Kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetusesaaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevuse liigiga eelmise nelja aasta või kogu programmiperioodi 2014–2020 jooksul või seoses analoogse meetmega programmiperioodi 2007–2013 jooksul.

Nõuetele vastavuse nõuete rikkumise korral tuleb toetuse vähendamisel arvestada rikkumise korduvust, ulatust, raskusastet ja püsivust. Nimetatud mõisteid on selgitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 38 lõigetes 1–4.

Eelnõu §-ga 27 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Arvestades kontrollide tulemusi, teeb PRIA taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks. PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) 640/2014 ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses sätestatud alustel.

Eelnõu §-ga 28 sätestatakse toetuse maksmise otsustamine.

Kuna keskkonnasõbraliku majandamise toetus on üks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 V jaotise II peatükis toodud ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga hõlmatud toetusest, kohaldub sellele sama määruse artikli 75 lõige 1 ning PRIA peab tegema toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kohustuseaastale järgneva aasta 30. juuniks.

8. peatükk RAKENDUSSÄTTED

Eelnõu §-s 29 on toodud rakendussätted.

Lõigetes 1, 2 ja 4 on toodud sätted, mis võimaldavad taotlejatel lihtsamalt võtta keskkonnasõbraliku majandamise toetuse kohustust. Nende sätetega välditakse olukorda, kus toetuse saamise nõuete täitmiseks peaks taotleja enne eelnõu jõustumist külvatud põllumajanduskultuurid muude kultuuridega asendama.

2015. aastal ei kohaldata § 9 lõike 1 punktides 2–4 sätestatud nõudeid põllumajandusmaa suhtes, millel kasvatatakse 2014. aastal külvatud ristõielisi talikultuure või taliteravilja. Ristõieliste talikultuurideks on eelkõige talirüps ja talirüps. Samuti ei kohaldata 2015. aastal

§-s 10 sätestatud nõudeid põllumajandusmaa suhtes, millel kasvatatakse 2014. aastal sertifitseerimata seemnega külvatud taliteravilja. Kui taotlejal on külvatud 2014. aastal taliteraviljad sertifitseeritud seemnega, siis need pinnad võetakse nõude täitmisel arvesse. Paragrahvi 14 lõigetes 1, 2 ja 4 sätestatud rohumaariba või maastiku joonelemendi rajamise nõuet ei kohaldata 2015. aastal.

Lõike 3 kohaselt ei kohaldata § 13 lõikeid 4 ja 5 mullaproovide suhtes, mis on võetud enne selle määruse jõustumist. See säte võimaldab arvesse võtta enne määruse jõustumist võetud mullaproove ja nende analüüsitulemusi ka siis, kui põllumajanduslikus majapidamises, milles on toetusõiguslikku maad üle kümne hektari, ei ole mullaproovid võetud PMK korraldatud mullaproovivõtjate koolituse läbinud isikul või kui mullaproovidest ei ole määratud mulla happesus kaaliumkloriidi lahusest, taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldus Mehlich 3, Egnér-Riehm topeltlaktaadi või Egnér-Riehm-Domingo ammooniumatsetaat-laktaadi meetodil.

Lõike 5 kohaselt võib 2016. aastal kohustust suurendada enam kui 20 protsenti 2015. aasta kohustuse aluse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Sellisel juhul algab 2016. aastal uus kohustus, mis kestab viis järjestikkust kalendriaastat. Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse puhul on planeeritud võimaldada uusi kohustusi võtta vaid 2015. ja 2016. aastal. Alates 2017. aastast saab esimesel kohustuseaastal võetud kohustust suurendada kuni 20 protsenti selle maa arvelt, mille kohta kohustust võetud ei ole.

Lõike 6 kohaselt võib põllumajandusministri 21. aprilli 2010. a määruse nr 46 „Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” kohase kohustuse asendada eelnõu kohase kohustusega. Sellisel juhul algab uus kohustus, mille kestus on viis järjestikkust kalendriaastat.

Lõike 7 kohaselt on 2015. aastal § 24 lõikes 1 sätestatud ajavahemik 7. maist kuni 25. maini ehk taotlusperioodi algus on lükatud tavapäraselt 2. mailt 7. maini. Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlemise alguskuupäeva edasilükkamine 2015. aastal on tingitud Euroopa Liidu 2014-2020 eelarve- ja programmiperioodi seadusandluse viibimisest ning sellest tulenevast siseriiklike õigusaktide hilinemisest (rakendusmääruste vastuvõtmise ja nende avaldamise/jõustumise ning taotlemise tavapärase alguskuupäeva vahele ei jää piisavalt aega). Taotluste vastuvõtu aja muudatus 2015. aastal annab võimaluse potentsiaalsetele taotlejatele tutvuda toetuse saamise tingimustega pärast käesoleva määruse jõustumist ja enne toetustaotluste vastuvõttu. Samuti toimuvad aprilli lõpus ja mai alguses valdkonna konsulentide poolt korraldatud maakondlikud infopäevad toetuste tingimuste tutvustamiseks.

Lõike 8 kohaselt on 2015. aastal § 19 lõikes 2 sätestatud ajavahemik 26. maist kuni 1. septembrini. Taotluste vastuvõtu algus- ja lõppkuupäeva edasilükkamisest tulenevalt lükkub 2015. aastal edasi ka põllumajandusliku majapidamise üleandmisest teatamise kuupäev ehk komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemiku alguskuupäev. 2015. aastal algab nimetatud ajavahemik see 26. mail ehk üks päev pärast taotluste vastuvõtmise tähtaja möödumist.

Eelnõu **lisa** kehtestab taimeliigid mesilaste korjealade rajamise lisategevuse elluviimiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on lähtutud järgmistest määrustest:

- a) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548);
- b) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/200, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607);
- c) Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 221, 31.07.2014, lk 1–17);
- d) Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 808/2014, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) rakenduseeskirjad (ELT L 227, 31.07.2014, lk 18–68);
- e) Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemidega seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73);
- f) Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

Keskkonnasõbraliku majandamise toetusega tõstetakse eeldatavasti vähemalt 2000 põllumajandustootja keskkonnateadlikkust ja planeerimisoskust ning aidatakse kaasa keskkonnasõbralike viljelusviiside kasutamisele 475 000 hektaril põllumaal. Toetus minimeerib veereostuse riski, parandab mullaviljakust ning säilitab ja suurendab elurikkust. Tagatud on mitmekesine põllumajandusmaastik. Samuti aitab toetus kaasa kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele ja CO₂ sidumisele.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Arengukava meetme 10 “Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede“ kogueelarve on 244 927 000 eurot, millest tegevuse liigi „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“ kogueelarve on arengukava peatüki 11.4.1.1 kohaselt 181 800 000 eurot. Sellest 144 567 000 euro osas on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) osalus 75 protsenti (108 425 250 eurot) ja Eesti riigieelarve osalus 25 protsenti (36 141 750 eurot) ning 37 233 000 euro osas EAFRD osalus 100 protsenti (viimatinimetatud vahendite näol on tegemist Euroopa

Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 14 lõike 1 kohaldamisel EAFRDle üle kantud vahenditega, mida Eesti riigieelarvest ei kaasfinantseerita).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilises kooskõlastamise süsteemis EIS. Keskkonnaministeerium kooskõlastas eelnõu märkusega, millega arvestamist või mitteamistamist on kajastatud seletuskirja lisa olevas tabelis. Rahandusministeerium ei ole eelnõu heakskiitmise või kooskõlastamata jätmise kirja ettenähtud tähtpäevaks eelnõude kooskõlastamise infosüsteemi kaudu esitanud ega kooskõlastamistähtaja pikendamist taotlenud, mistõttu tuleb Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt lugeda eelnõu heakskiidetuks. Eelnõu saadeti informatsiooniks ka PRIAle ja arengukava seirekomisjonile.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler